

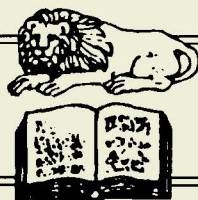

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

53. szám

Szentírásvasárnap, 2003

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2003

Tartalomjegyzék

Dávid király (freskó, Gelence, Erdély, V.É. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (V.É.)	2
A jövő reményéből élünk – Bibliai eszkatológia, 2. (Gaál Endre)	3
Szent Jeromos élete (Zsuppán Monika)	16
<i>Élő Ige Bibliaiskola. 43. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	21
Dokumentum (Katolikus Bibliaszövetség Kongresszusa)	33
Könyvismertetés: Az Ige szolgálatában (Székely István)	35
Olvasóink kérdezik (Kocsis Imre)	43
Internet Bibliai Böngésző (Zsuppán Monika)	45
Társulatunk életéből	46
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika

Felölős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary

Ajánlás

Előszőr: keressük Isten igéjének olvasásában és megélésében az új összetartozást és bizalmat Krisztussal. Az örök élet igéi egyedül őnála vannak (vö. Jn 6,68). Az ő szava a remény. De ne csak olvassuk ezeket az igéket, hanem éljük is meg! Így fogjuk felfedezni, hogy azok valóban az élet igéi.

Krisztus - Európa reménye. Pásztorlevél
a Középeurópai Katolikus Találkozó megnyitására,
2003. máj. 31 – jún. 1. (8 középeurópai ország
érsekeinek és püspökeinek közös páásztorlevele.)

Istenem,

a Te békéd nem azt jelenti, hogy mentesülünk minden földi gondtól, bajtól, hanem azt, hogy minden gond és baj ellenére meg tudunk maradni Benned. Jónak tudunk elfogadni minden fájdalom és érthetetlennek látszó eseményt is. Jónak és örülni valónak tudunk megélni mindent, mert a Te kezedből jön. A népdal azt mondja, hogy bizonyos körülmények között »még az édes méz is keserűvé válik« – hát Veled pont fordítva van, még a keserű is édes mézzé válik..

*»Az én igám édes,
az én terhem könnyű« (Mt 11,30).*

Az iga, mindig iga marad, a tehernek mindig súlya van – a kérdés csak az, hogy örömmel viszi az ember vagy sem. A szeretet és a belőle fakadó öröm az, amely megkönnyíti a szenvedés, a nehézségek elviselését.

* * * * *

A labda

*Milyen jó lenne szép,
piros labdának lenni a kezedben,
Akit odadobhatsz az embereknek,
amivel játékra hívhatod őket.
Örömet és vidámságot hozni szívükbe,
és hagyni azt is, hogy néha leejtsenek.
A labda csak akkor jó, ha feszes, akkor pattan,
a petyhüdt, puha labdával nem lehet játszani.
Add, hogy soha ne eresszek le,
mindig játékra kész legyek a kezedben!*

(Havva)

Gaál Endre

A jövő reményéből élünk

Összefoglaló a bibliai eszkatológiáról , 2. rész ¹

I. Az ószövetségi apokaliptika

A prófétai eszkatológia fölvázolása után, még mindig az Ószövetség horizontján maradva, rá kell térnünk az **apokaliptika** szemléletmódjára. A prófétai igehirdetésben már foglalkoztunk azzal az eszkatologikus időszemlélettel, mely a jövőt fürkészve az időfolyamatban döntő változást vár, olyan fordulatot, mellyel a világ és az ember végérvényes állapotba megy át. Ez az új kor a teljesség jegyeivel rendelkezik, lényegében az Isten által irányított történelem üdvösséget hozó beteljesedése. Az átalakulás a kozmoszt csak annyiban érinti, amennyiben az az emberi történelem élettere, és a sanyarú életkörülmények helyett bőven biztosítja az élethez szükséges feltételeket. (Pl. a sivatagban bővizű forrás fakad, Jeruzsálem édenkertté válik stb.). Az üdvösség bősége nem lépi túl az evilági életrend kategóriáit, inkább azok Istentől biztosított tökéletesítése. Bár a többi nép bevonásával az egyetemesség jeleit hordozza, de a középpontban a választott nép marad, míg a többiek, különféle módokon kapcsolódva hozzájuk, részesedhetnek az üdvösség javaiban.

Ezt a prófétai megközelítést fejleszti tovább az apokaliptikus szemléletmód. Középponti témája az eszkaton, a végidő, de a prófétai szemléletmódhoz viszonyítva számos hangsúlyeltolódás figyelhető meg:

Vizsgálódásának tárgya a végidős jövő, de ezt az egész emberi történelem átfogó horizontján szemléli. Vallja, hogy az emberiség történelme Isten előzetes meghatározó terve szerint alakul. Korszakok, eonok követik egymást, a gonoszság egyre növekvő erejével, az emberi romlás egyre inkább kiteljesedő méreteivel. Az apokaliptikus történelem-értékelés meglehetősen pesszimista. Eljut arra a következtetésre, hogy saját korszaka a leggonoszabb, a rossz mér-

---

¹ Az összefoglaló lényegileg Koenen-Kühschelm: *Zeitenwende* című műve alapján készült. (Neue Echter Bibel. Themen 2: Würzburg 1999.)

téke betelt, Isten nem tűrheti tovább a kialakult helyzetet. Ezen a pesszimizmuson nem kell csodálkoznunk, hiszen mögötte az igazak megélt szenvedése, vallási üldöztetés, sokak hitehagyása húzódik meg. Ezért erősödik meg az apokaliptika éppen IV. Antiokhosz Epifánész vallásüldözése idején (Kre. 175-164).

Ha a gonoszság mértéke betelt, akkor Isten hamarosan belenyúl a történelem menetébe, új korszakot alapít a végérvényes üdvösség ajándékával. A történelem tehát, eltekintve a kezdetektől (paradicsom), valójában két alapkorszakra oszlik: a gonoszság és az üdvösség korszaka. Az apokaliptika keresi és kutatja a gonoszság jeleit saját korában, hogy felmutassa: ez az utolsó idő, Isten üdvözítő változtatása már közel van. Tehát minden pesszimizmusa ellenére is alapvető célja az igazak **vigasztalása**, a remény ébresztgetése, hogy már nem tart sokáig a jelen állapot.

Pesszimista szemlélete abban is megnyilvánul, hogy a jelen világot annyira romlottnak érzi, hogy Isten ebből semmit nem tart meg. Nemcsak a gonoszság erői szűnnek meg, hanem az egész kozmosz pusztulásra van ítélve, erői megrendülnek. Isten pedig új világot teremt. A prófétáknál is fellelhető, régít nemessé tevő új teremtés itt **egészen újat** jelent, semmit nem tart meg a régeből. (Ilyen a mennyből alászálló új Jeruzsálem képe a Jelenések könyvében, 21.f.).

A két korszak határán újraértékelődik a prófétáknál is fellelhető **isteni ítélet** gondolata. A prófétáknál azonban az ítélet a folyó történelem eseményeiben jelenik meg, míg itt szükséges kelléke a gonosz pusztulásának, feltétele az új világ elnyerésének, mondhatjuk: utolsó ítélet.

Az új teremtés részesei a korábban szenvedő igazak, de mi lesz azokkal, akik éppen a gonosz áldozataként szenvedték el a halált? A Makkabeusok könyve ezek számára is talál vigaszt, amikor a vértanúkkal kapcsolatosan szól a halál utáni életről, a **föltámadásról**:

„Te gonosztevő! Földi életünket elveheted, de a mindenség Királya föltámaszt minket az örök életre" (2 Makk 7,9).

Itt a mártírsorshoz kapcsolódva tanúskodik a kinyilatkoztatás a feltámadásról. Dániel könyvében, annak apokaliptikus részében viszont az ítélet gondolatával szól az igazak és gonoszok föltámadásáról.

„Aki a föld porában alszanak, azok közül sokan föltámadnak, némelek az örök életre, mások gyalázatra, örök kárhozatra.” (Dán 12,2)

Dánielnél úgy tűnik, hogy a föltámadás még nem egyetemes jellegű, inkább a könyv szereplőinek sorsára utal. Mindenesetre az apokaliptikus szemléletmód fölerősödésénél (Makkabeus háborúk) érhető tetten a föltámadás meghirdetése és jól beleillik az apokaliptikus várakozások együttesébe.

A prófétai eszkatológia népi szinten gondolkodik, középpontba állítva a választott nép sorsát. Az apokaliptika szakít ezzel a tradícióval, és valószínűleg a bölcsességi irodalom hatására, az **egyén sorsát** állítja a középpontba. Már nem számít a nemzeti hovatarozás. Az emberek két táborra oszlanak, igazakra és gonoszokra. Aszerint léphetnek be az új világba, hogy melyik csoporttal vállalnak osztályrészt. Egy apokaliptikus műnek éppen az a célja, hogy állásfoglalásra szólítson fel a közelgő pusztulás szemléltetésével.

Ezeket az üdvösség-témákat az apokaliptika sajátos, bonyolult, nagyhatású képanyaggal tárja hallgatói elé, melynek sok elemét a prófétai tradícióból meríti. Az Ószövetségi Szentírásban viszonylag kevés könyv tanúskodik erről a szemléletmódról. Annál gazdagabban jelenik meg az apokrif irodalomban, arról tanúskodva, hogy Jézus és az első keresztények korában komolyan számolnunk kell az eszmeáramlat hatásaival.

II. Eszkatológia és apokaliptika az Újszövetségben

A prófétai eszkatológia és az apokaliptika erősen, de különböző mértékű befogadásokkal járja át az Újszövetség világát. Megállapítható, hogy a prófétai megközelítésekhez hasonlóan itt sincs egységesen használt rendszer. Az alapgondolatok átjárják a hit megfogalmazását, de a lebontásban a sokszínűség a jellemző. Másrészt feltárható egy időbeli fejlődés is, melyre célszerű rámutatnunk. Egy dolog azonban nyilvánvaló: minden eszkatologikus és apokaliptikus elem krisztocentrikus jelentőségű az Újszövetségben. Minden a Jézus-esemény értelme-

zésének szolgálatában áll, minden vele kapcsolatban, az ő művében nyer értelmet, hogy megfoghatóvá tegye a Krisztus-hívők jövőre irányuló reményét.

Keresztelő János

Jelentőségét az adja, hogy az evangéliumok az ő működését Jézus Krisztus előfutáraként értelmezik. Bár igehirdetése keresztény szempontból értékelve az „előfutár” hangsúlyozásával jelenik meg, mégis kikövetkeztethető belőle sajátos témavilága. A Mt 3,7b-12 erre mutat rá. A szöveg ismeretében a következő szempontokra hívnám fel a figyelmet:

Igehirdetésének lényege: Isten haragjának közelgő ítélete, melyet a tűzhöz hasonlít (vö: Ám 7,4; Jer 21,12; Iz 66,15 k).

A választott néphez tartozásnak nincs jelentősége (kövekből is tud fiakat...).

Az egyéni megmenekülés útja a bűnbánat és a keresztség.

Az utána jövő ítéletet tart, a megtérőknek Szentlelkét adja (Joel 3.f), a többieknek olthatatlan tűz a sorsa.

A fő témák, az ítélet, az egyéni sors, erősen apokaliptikus csengésűek, mégis hiányzik az apokaliptikus fő téma: a világ megsemmisülése és a teljesen új teremtés. Így János inkább a prófétai eszkatológiához, mint az apokaliptikus vonalhoz áll közelebb.

Jézus igehirdetésének középpontja: az Isten Uralma

(E rész bemutatásánál olyan Jézusi tanításokra építünk, amelyeknél – a józan kritika álláspontját követve – nem érvényesült a húsvét teljesebb látásmódját tükröző ősegyházi értelmezés.)

A prófétai eszkatológiánál rámutattunk arra, hogy a jövőbeli várakozások teológiai alapját IHWH királyi uralmának témája adja. A szinoptikus evangéliumok egyöntetű tanúsága szerint Jézus működésének középpontjában az Isten uralma elközeledtének meghirdetése áll.

Jézus épít Keresztelő János prófétai működésére. Izrael népében ő is egy bűnös nemzedéket lát, melynek szüksége van a megtérésre, éppen a közelgő Isten országa miatt. Az ő igehirdetése azonban jelentős hangsúlyeltolódást mutat a Keresztelőéhez képest. Jézusnál a megtérés

alapja nem az ítélet fenyegető közelsége, hanem az Isten Uralma eljövetele, Isten kegyelemmel teljes szabadító odafordulása az emberhez. A Mk 1,14-15, a Jézusi tanítás rövid foglalata nem fenyegetést idéz, hanem örömhírt, evangéliumot sugároz, szinte minden szavával:

„Beteljesedett az idő, és már közel van az Isten országa.
Tartsatok bűnbánatot s higgyetek az evangéliumban.”

Jézus programja eszkatologikus fordulatot hirdet az üdvtörténeti idő síkján: Isten Uralmának jelei már tapasztalhatók a jézusi jelenben. A csodákban, amiket végbevisz, már Isten királyságának erejét lehet fölismerni. Sőt, Jézus a maga személyében garanciája az időfordulat jelenvalóságának:

„Ha én a démonokat Isten ujjával űzöm ki, akkor Isten uralma már eljött hozzátok” (Lk 11,20).

Ugyanakkor még nincs szó a teljes megvalósulásról. Ezért lehet imádkozni: „jöjjön el a te országod”. Ezért hasonlíthatja Jézus az Országot egy ünnepi lakomához, amelyre majd bebocsátást nyer az ember. A „már itt” és a „még nem” feszültsége jellemzi Isten uralmának kibontakozását.

Az örömhír a prófétai hagyomány szellemében elsősorban az elesetteknek, a szegényeknek, a megtört szívűeknek, a kitaszítottaknak szól (v.ö. Lk 4,18-19; Iz 61,1kk).

Jézus személyében Isten üdvözítő jósága lép az emberhez, de ez egyben a gonoszág hatalmán való felülemelkedés. A képes beszéd az erős emberről, arról, hogy csak akkor rabolhatják ki, ha előbb megköltözik, a Sátán megköltözésére és Jézus művére utal (Mk 3,27).

A napi gondoktól a megszabadulás (ég madarai – mezők liliomai), az Isten kegyelmi odafordulása az emberhez, melyet a különböző napszakokban hívott szőlőmunkások példázata emel ki, szintén új korszak jelzésére szolgál (Mt 6,25-34, Mt 20,1-16).

Jézus személye, működése és tanítása egyértelműen utal arra, hogy ő, a prófétai eszkatológia vonalában, időfordulatot, új üdvkorszak beköszöntét hirdeti és szolgálja.

Ez a szemlélet **nem apokaliptikus**. Az apokaliptikus elképzelések sajátja a végidő jeleinek tárgyalása. Jézus viszont visszautasítja a szokásos jelekre rákérdező kezdeményezést:

„Az Isten országa nem jön el szembetűnő módon. Nem lehet azt mondani: Nézzétek, itt van vagy amott. Mert az Isten országa közöttetek van” (Lk 17,20k).

Az sem felel meg az apokaliptikus sémának, miszerint a gonoszság legyőzése pillanatnyi, világraszóló esemény, hogy Jézusban már jelen van és működik a gonosz legyőzése.

Jogosan mondhatjuk, hogy Jézus eszkatologikus szemléletmódja inkább a prófétai vonalban, mint az apokaliptikában gyökerezik.

Külön kell foglalkoznunk Jézusnál az ítélet gondolatával, amely, mint láttuk, Keresztelő János fő igehirdető motívuma volt. Jézusnál ez nincs így, de azért nem mond le az ítélettel való szembesítésről. Azoknak, akik nem fogadják hittel az Isten országa közelségéről, az Isten irgalmas odahajlásáról szóló jézusi örömhírt, számolniuk kell az ítélet tényével:

„Jaj neked Korozain! Jaj neked Betsaida! Mert ha Tiruszban és Szidonban történtek volna a bennetek végbement csodák, már régen zsákban és hamuban tartottak volna bűnbánatot. Ezért Tirusznak és Szidonnak tűrhetőbb lesz a sorsa az ítéletkor, mint nektek. És te Kafarnaum! Nemde az égig emelkedtél? Egészen az alvilágig fogsz süllyedni!” (Lk 10,13-15).

„Ez a nemzedék gonosz nemzedék... Dél királynője feltámad majd az ítéletkor e nemzedék tagjaival együtt és elítéli őket. Mert eljött a föld széléről, hogy meghallgassa Salamon bölcsességét, s itt nagyobb van Salamonnál.” (Lk 11,29kk).

E szavak alapgondolatukat tekintve visszavezethetők Jézusra, bár az ősegyházi igehirdetés jegyeit is hordozzák. A prófétai fenyegető szavak stílusa mellett az apokaliptikus megközelítés néhány adottságából is merítenek, ilyen pl. a nemzedék gonoszsága, a pokolba, alvilágba süllyedés fenyegetése. Ez azonban nem jelenti azt, hogy Jézus apokaliptikus módon gondolkodna. Nála teljesen hiányzik a két eon séma, mely szerint az első kor pusztulása feltétele az új érkezésének. Nála már megjelent az új, az Isten szabadító ereje, és ez a meglévő, működő csap át a teljességbe, ugyancsak Isten erejében. Ez pedig a prófétai eszkatológia szemlélete.

Jézus feltámadása

Az eszkatologikus értelmezés és várakozás szempontjából döntő fordulatot jelent Jézus szenvedése és feltámadása. A tanítványok a Feltámadottal való találkozások és az üres sír tanúságára támaszkodva hirdetik, hogy Jézus él, Isten feltámasztotta őt a halálból. Így formálódik meg a legősibb keresztény hitvallás, mely számunkra ugyanolyan erejű és jelentőségű, mint a választott népnek az „Isten, aki kivezetett Egyiptomból” szilárd formában kikristályosodott ősi hitvallása.

Ez pedig azt jelenti, hogy a Teremtő és az emberi történelmet irányító Isten éppen a világ szemében kudarcot vallott Jézust igazolta és teremtő jóságában – a természetén túllépve – végleges életet ajándékozott neki.

Ez a tény viszont túllép a prófétai várakozásokon. Benne az apokaliptikus föltámadás reménye valósult meg. Így lép bele a Jézustól örökölt eszkatologikus (prófétai) szemléletbe egy lényeges apokaliptikus elem. Jézus föltámadása a sor kezdete, ő az első a halottak közül (1Kor 15,20), elsősülött a sorban (Kol 1,18b).

A másik megtapasztalás a Szentlélek kiáradása. Az Újszövetség legősibb rétegei ezt is a végidők jeleként értelmezik. Időben a legkorábbi tanúság Szent Pál első Tesszalonikai levelében található (Kru. 51-52): „aki tehát az ilyen dolgokat megveti, nem embert vet meg, hanem Istent, aki kiárasztotta ránk Szentlelkét” (4,8).

A prófétai vonalban Ezekiel tulajdonítja Izrael végső helyreállítását Isten Lelke erejének: „Új szívet, új lelket oltok belétek ... az én lelkemet” (Ez 36,26kk). Joel próféta a végidőt jellemzi úgy, hogy mindenki részesül Isten lelkében (Jo 3.f.). Péter pünkösdi beszéde erre hivatkozik (ApCsel 2.f.).

A lélekadás egyetemes jellege abból tűnik ki, hogy ez igazolja a pogányok elfogadását, a világmissziózást (v.ö: ApCsel 120,44-48). De Szent Pál a galata pogánykeresztény egyházközösségekhez írt levelében már Kr.u. 56 körül így ír:

„Hiszen az Isten fiai vagytok a Jézus Krisztusba vetett hitben. Mert mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra. Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, mindannyian egygyé lettetek Krisztus Jézusban” (3,26-28).

Márpedig a szentpáli gondolkodás szellemében, mint a közel egykorú levelek tanúsítják, az istengyermekség és egység a Szentlélek gyümölcsei (v.ö: 1Kor 12,12kk; Róm 8,17).

A feltámadt Krisztus Lelkének ereje és működése a keresztény közösségben a prófétai eszkatológia fényében a végidő jelzése.

A Krisztus föltámadásával megpecsételt végidős valóságnak megjelenik Szent Pál teológiájában egy lényeges eleme: az új teremtmény. Isten teremtő ereje a Lélek kiáradásával valami sajátosan újat formál az emberben. Egy egzisztenciális fordulatról van szó, a régi helyébe lépő újról:

„Mindenki, aki Krisztusban van, új teremtmény. A régi megszűnt, valami új valósult meg” (2Kor 5,17).

„Krisztusban sem a körülmetélttség nem számít, sem a körülmetéletlenség, hanem csak az új teremtmény” (Gal 6,15).

A deuterioizaiási új teremtés ígérete (v.ö: Iz 43,18-21), az ezekieli új szív gondolata (Ez 36,26), a jeremiási új szövetség eszméje (Jer 31,31kk), de általában a prófétai eszkatológia új Isten-népe várakozásai fedezhetők fel a szentpáli gondolat háttérében. Közelebb áll tehát a prófétákhoz, mint az apokaliptikához. A Krisztus-hívőben már jelen van az új; végső kibontakozása még várat magára, de hamarosan érkezik! Az első keresztények közelre várt paruzsia-felfogása innen érthető.

Úgy tűnik tehát, hogy az első teológiai reflexiók megmaradnak a jézusi vonalban: a jelent végidőnek értelmezik, de úgy, hogy benne még együtt van az új a régivel.

A jövő megközelítése

A Krisztusban jelenvalóvá lett új korszak „már itt – még nem” feszültsége óhatatlanul a jövő felé irányítja a figyelmet. Ebből a szempontból lényeges a korai kereszténységben igen hamar megtapasztalt üldöztetés-szituáció, mert még sürgetőbben merül fel a nagy kérdés, mi lesz, mire számíthatnak, megalapozott-e a jelen döntés, mellyel Krisztushoz kapcsolták életüket.

A jövő kérdése belsőleg tartozik, már a kezdetektől, az evangélium hirdetéséhez. Ehhez az alapot a prófétai remények és várakozások

szolgáltatták: az isteni nagy helyreállítás ígérete, melyet a parusziához, Krisztus második eljövételéhez kötöttek. De vizsgálódásunk arra is rámutat, hogy az élethelyzetek, adottságok függvényében az ősegyház a konkrét reménység bemutatásában egyre inkább felhasználja az apokaliptikus várakozások elemeit.

Az arámul megőrzött liturgikus felkiáltás „marana tha” – Urunk jöjj el – (1Kor 16,22) tanúskodik az első közösségek jövőbeli várakozásáról.

Az első időkben, úgy tűnik, a paruszia vigasztaló ereje nyer hangsúlyt. Szent Pál első levelében így ír:

„A békesség Istene... őrizze meg szellemeteket, lelketeket és testeteket feddhetetlenül Urunk Jézus Krisztus eljöveteleig. Aki meghívott benneteket hűséges, és végbe is viszi” (1Tessz 5,23-24).

Az ítélet gondolata csak érintőlegesen jelenik meg:

„Senki se károsítsa meg és ne csalja meg üzleti ügyben testvérét, mert az Úr megtorol minden ilyesmit” (1Tessz 4,6).

De még az ítélettel kapcsolatosan is a remény jut szóhoz:

„Az emberek maguktól beszélnek róla... hogyan fordultatok el a bálványoktól az Istenhez, és várjátok a mennyből Fiát, Jézust, akit a halálból föltámasztott és aki megment minket az eljövendő haragtól”. (1Tessz 1,9-10).

Figyelemreméltó, hogyan kapcsolódik itt össze a feltámadás, mint alapesemény és a jövőre irányuló várakozás, az ítélet. A „megmentést” az ítélettől, a megváltás-teológia fényében olyannyira komolyan értelmezi, hogy a paruszia – úgy tűnik – a hívek számára nem hordoz fenyegetettséget, csakis vigasztalást: „hogy mindörökké az Úrral legyünk” (1Tessz 4,17), mert megmenekültek az eljövendő haragtól.

A 2Kor 5,10 szerint viszont arra figyelmeztet az apostol, hogy „Mindnyájunknak meg kell ugyanis jelennünk Krisztus ítélőszéke előtt...” Szent Pál leveleinek vizsgálata arra enged következtetni, hogy ott hangsúlyozza csak az ítéletet, ahol az elbizakodottság, a kiválasztottság automatizmusa ellen küzd. (Ez többször a csak nála használatos „Úr napja” vagy „Krisztus napja” kifejezéshez kötődik: pl. 2Kor 1,14; Fil 2,16; 1Kor 9,24-27, a fogalom nélkül.) Jézus tehát, amikor újra eljön, bírói szerepben ténykedik. Ez a hatáskör azonban nem egyértel-

mű. A buzdítás és intelem, illetve a közösségi szituáció függvényében hol számon kérő, hol pedig megmentő jellegű. Ebből látszik, hogy a végidős tanítás nem ad teljes képet, hanem a szándékolt célnak megfelelően egyik vagy másik elemet hangsúlyozza.

Az idő múlása és az elmélyülés igénye azonban egyre több jövőre vonatkozó kérdéssel szembesíti a teológiai reflexiót. A válaszok és megoldások egyre inkább merítenek az apokaliptika anyagából, anélkül, hogy elköteleznék magukat a teljes apokaliptikus szemlélet mellett. Felhasználnak képeket, gondolati töredékeket, de nem kötelezik el magukat a teljes szisztéma mellett. A hit vezérfonala megmarad: Krisztusban, az ő feltámadásában megjelent a végidő, amely nem Isten pusztító ítéletének, hanem üdvözítő jóságának kinyilvánulása. A teljesség igénye nélkül felsorolunk néhány példát, melyek jól tükrözik a megközelítések szituációs függését, az apokaliptikus elemek felhasználásának esetlegességét.

1Tessz 4,13-18: A közösségben problémát jelent, hogy néhányan meghaltak, pedig úgy gondolták, hogy a paruszia közel van, így még megélik Jézus eljövetelét és a föltámadást. Szent Pál tanításában rámutat arra, hogy Jézus halálában már legyőzött a halál hatalma, így a Krisztushoz tartozókat feltámasztja Isten, ha már elhunytak. Így az élőkkel együtt mindnyájan „...elragadtatunk a magasba, a felhőkön, Krisztus elé, és így örökké az Úrral leszünk” (v.17). A keresztségben megalapozott Krisztushoz tartozás eléri csúcspontját a parusziában, a föltámadásban, az örök dicsőségben. A részleteket nem említi, a miként nem fontos. A történet kevés érzékeltetésében viszont apokaliptikus mozzanatokra támaszkodik: parancsszó, a főangyal hangja, Isten harsónája. A föltámadás itt úgy jelenik meg, mint a hívők várakozása, reménye, nincs egyetemes horizontja.²

1Kor 15,20-28: A korintusi keresztények egy csoportja tagadta a föltámadást. Ők a teljességet a Lélek birtoklásában, ajándékaiban vélték elérni. Ezért az apostol a 15. fejezetben egészen a feltámadásnak szenteli figyelmét. A hivatkozott részben hangsúlyozza, hogy Jézus feltámadása és a híveké elválaszthatatlanul összekapcsolódik. Az Ádám-tipológiára hivatkozva (22.v.) „eszkatologikus” sorrendet állít

---

² Laub, Franz., 1 und 2 Thessalonicherbrief. NEB 13. Echter Vlg. Würzburg 1988

fel. „Mindenki életre kel... először Krisztus, majd eljövetelekor mindnyájan, akik hozzá tartoznak.” A végső szabadító tett a halál legyőzése, mikoris Krisztus átadja az uralmat az Atyának, hogy „Isten legyen minden mindenben.”³

A végidős beteljesedés bemutatása itt nélkülözi az apokaliptikus mozzanatokat (természetesen eltekintve a föltámadástól és Isten végső uralmától). A bibliamagyarázók álláspontja nem egységes a föltámadás egyetemes voltát illetően az adott hely értelmezésében. A többség szerint Szent Pál itt is, mint az 1Tesszalonikai levélben csak a hívők feltámadásáról szól. Vannak, akik különböző megfontolások alapján ezeket a páli kijelentéseket már egyetemes feltámadásként, azaz minden emberre vonatkoztatva értelmezik.⁴

1Kor 15,50-58: A korintusi pneumatikusok feltámadással kapcsolatos nehézsége lehet a háttérben annak, hogy az apostol hangsúlyosan szól a földi test átváltozásának szükségességéről a föltámadásban, mert „test és vér nem örökölheti Isten országát” (50.v.). Az átváltozás, melyben a halandó test magára ölti a halhatatlanságot (53.v.) a „végső harsonaszó pillanatához van kötve (52.v.). Míg a Tesszalonikai levélben a kevés elhunytat tekinti sajátos helyzetűnek az apostol, itt már azzal számol, hogy „nem mindnyájan halunk meg, de mindnyájan átváltozunk” (51.v.): a paruzsiát megérők tűnnek a kevesebbnek, a kivételesnek. A Filippi levél is hangsúlyozza a test feltámadásban történő átváltozását (Fil 3,21-24). A minta itt is Krisztus feltámadott teste, mint a Korintusi levél kifejtésében (1Kor 15,45-49). Úgy vélem, hogy az apokaliptika, bár igen részletes bemutatás jellemzi, a feltámadott test milyenségével nem foglalkozik. A föltámadást e földi életbe történő visszajövetelként fogja fel, evilági kategóriák szerint. A Szír Bárúk apokalipszis 50. fejezete legalábbis erről tanúskodik. Ez a sejtés azonban elmélyültebb vizsgálódást követel.

Róm 8,18-23: Szent Pál tehát hangsúlyozza végidős várakozásban az emberi test átalakulásának szükségességét. Szól azonban a teremtés sóvárgó várakozásáról is Isten fiainak kinyilvánulására várva. Szolgai

---

³ Klauck, H.-J.: 1 Korintherbrief NEB 7. Echter Vlg, Würzburg 1992.

⁴ Gielen, Marlis: Universale Totenaufweckung und universales Heil? in: BZ. 44-1. (86-104) F. Schönigh Vlg., Paderborn 2003

állapotából, a hiábavalóságból fog felszabadulni „Isten fiainak dicsőséges szabadságára” (21.v.). A jelen szenvedései (18.v.) kapcsolatba hozhatók az apokaliptikával, mely a fordulat előtti utolsó kor feltűnő mértékű gonoszságára, illetve szenvedéseire épít. De hogyan értsük a természet felszabadulását? A zsidó tradíció a természet alávetettségét a bűn következményének tartja: a bűnös ember visszaél a teremtett javakkal. Ez szűnik meg a jövő reményében. Lényeges, hogy míg a fejlett apokaliptika e világ megsemmisüléséről beszél, hogy az új lépjen helyébe, itt a páli gondolatok mögött inkább a prófétai várakozások érvényesülnek a harmonikus szép, új világról.⁵

Összefoglalás:

Amennyire lehetett, próbáltunk egy képet adni az újszövetségi eszkatológiáról az időrendiség függvényében. Természetesen még vizsgálunk kell az evangéliumok és a későbbi szent iratok felfogását. Ez egy következő ismertetés témája lesz. Célunk az volt, hogy a kinyilatkoztatáson belül rámutassunk arra a kibontakozásra, amelyet a konkrét élethelyzetek tettek szükségessé. Az egyes szentírási részek részletes tanulmányozására itt nem volt lehetőség.

Összefoglalóan a következő megállapítások fontosak:

Az újszövetségi végidős gondolatok merítenek mind a prófétai eszkatológiából, mind az apokaliptikus várakozásokból.

A fő vonal azonban a prófétai eszkatológia, az apokaliptika elemei mintegy „segédanyagként” jelennek meg a problémák tükrében.

A lényeges kiindulási pont nem egy meglévő tan átvétele, hanem a Krisztus-történet fényében az adott elemek felhasználása.

Míg Keresztelő János és Jézus tanítása elsősorban a prófétai vonalból értelmezhető, bizonyos apokaliptikus színezettel, az ősegyházi megközelítések – az adódó problémák és kérdések fényében - egyre inkább merítenek az apokaliptikából. Ezt azonban válogató, szuverén függetlenséggel teszik, anélkül, hogy elköteleznék magukat a teljes apokaliptikus szemléletmód mellett.

---

⁵ Zeller, Dieter: Der Brief an die Römer RNT Pustet Vlg, Regensburg 1985

Jézus feltámadása, az így kibontakozó üdvrend, eleve hatástalanítja az apokaliptika alapkonceptióját a régi pusztulásáról és az egészen új pillanathoz kötött betöréséről. A keresztény felfogás szerint együtt hat a régi és az új; a végső megváltás a paruzsiához, Jézus második eljövételéhez kötődik.

Szent Pál a Római levélben eljut odáig, hogy az egész teremtés sorának kérdését fölvesse, a prófétai eszkatológia nyomait követve.

Minél inkább központi témává válik a közösségek életében a második eljövétel kérdése, annál inkább felismerhető a kinyilatkoztatott megközelítésekben az apokaliptika gondolatainak, anyagának felhasználása. Erről azonban a következő tanulmányban lesz szó.

Krisztus ezeréves uralma (Jel 20,1-10) magyarázata

Krisztus ezeréves uralmáról szóló írás (Jel 20,1-10), a különböző definíciók, magyarázatok miatt mindig sok-sok kérdést, homályt jelentett számomra. Szerettem volna világos, egyértelmű és elfogadható magyarázatot kapni, függetlenül az ezredforduló, a világ végének jelei és egyéb jóslatoktól. Éppen ezért nagy örömmel és érdeklődéssel olvastam a Jeromos füzetek 1999. karácsonyi (38.) számában Kocsis Imre Krisztus ezeréves uralmáról szóló írását (5-16. oldal). Végre egy olyan magyarázat, amely még egy laikus bibliaolvasó számára is érthető, valóban „a legelfogadhatóbb” eligazítást adja.

Az értelmezési módok: a. „millenarizmus” b. „szimbolikus” c. „egyéb” magyarázat és értelmezés után igen meggyőzően magyarázza: a. „ezer év” b. „a sátán megkötözése” c. „a sátán szabadon bocsájtása” d. „az első feltámadás” kérdéseit. Kocsis Imre magyarázata nyomán nincs bennem kérdés, zűrzavar, mintha fényt gyűjtött volna elmémben (vagy szívemben), amely egyszerre lát és hisz.

„Bár a sátán fondorlataira és támadásaira továbbra is számítani lehet, sőt kell, de ezek Isten üdvösségtervével szemben nem meghatározó jelentőségűek.” (13. oldal) Jézus Krisztus kereszthalála és feltámadása az örök halál, azaz a sátán felett aratott győzelem.

Hála van szívemben és áldja Öt lelkem, mert: „Ő kiragadott minket a sötétség hatalmából, s áthelyezett szeretett fia országába” (Kol 1,13).

„Mostantól fogva boldogok a halottak, akik az Úrban hálnak meg...” (Jel 14,13).

R. J., Budapest

Zsuppán Monika

Szent Jeromos élete

„Filozófus, rétor, grammatikus és dialektikus egyszerre, továbbá három nyelvnek; a hébernek, görögnek és latinnak ismerője”

Szent Jeromos egyházdoktor

(Stridon, 347 körül – Betlehem, 419/420. szeptember 30.)

Giotto: Az egyházdoktor

Jeromos (Hieronymus) 340 körül született a Dalmácia és Pannónia határán fekvő *Stridon* városában. Szülei ugyan keresztények voltak, de őt kiskorában nem keresztelték meg. Iskoláit szülővárosában kezdte, de mivel eleven ésszel és jó gondolkodóképességgel rendelkezett így egész fiatalon *Milánóba*, majd *Rómába* küldték retorikát és filozófiát tanulni. Tanulta a latin nyelvet, ami nyelvezetére, gondolkodására is nagymértékben hatott. Róma és a klasszikus írók beleivódtak emlékezetébe. A tanulás-mellett Jeromos természete féktelenségével vetette bele magát a szórakozásba.

Mély és tartós barátságot kötött Bonosiuossal és Rufinusszal és velük együtt látogatta a római katakombákat. 366 nagyböjtjének kezdetén Bonosiuossal együtt fölvételét kérte a katechumenok közé, és húsvétkor Liberius pápa megkeresztelte őket. Ezzel új életet kezdett.

Nem sokkal húsvét után elindult Gallia felé, de csak *Trierig* jutott. Itt újra tanulni kezdett, s egyszer csak fölfedezte a szerzetesi életet. Elhatározta, hogy visszatér Itáliába, mégpedig *Aquilejába*, és ott elmélkedő-aszketikus életet kezd. A kis szerzetesi közösség életének középpontjában a Szentírás tanulmányozása állt. Noha a közösség szétszóródott, ő maga a állhatatos maradt, és bátorságát nem veszítette el.

374-ben hajóra szállt és kikötött *Antióchiában*, ahol tökéletesítette Szentírás-ismeretét, *Tiberiásban* pedig megtanult héberül.

Keleten ekkor a pusztákban virágzó szerzetesi közösségek éltek. Jeromos elvonult a Szíria keleti határán elterülő *Kalkisz sivatagba*, hogy a remetekhez csatlakozva magányban, virrasztásban, vezeklésben és munkában éljen. Ez az új életforma nehézségeket okozott számára és súlyos vívódásokat kellett átélnie, különféle kísértések gyötörték főleg könnyelmű római életének képei jártak vissza a képzeletébe, ahogy írja:

„Ó, hányszor gondoltam arra, hogy Róma gyönyörei vesznek körül, amikor a sivatagban éltam, abban a napégette irdatlan pusztaságban, amely a szerzetesek szörnyű lakhelye. Egyedül üldögéltem rettenetes keserűséggel szívemben. Alaktalan tagjaimat zsákvászon borzasztotta, koszos bőröm feketélt, mint az etiópoké. Naponta könnyeztem, naponta sóhajtoztam, s ha akaratom ellenére elnyomott a rám támadó álom, széthullóban levő csontjaimat a puszta föld nyomta. Ételről és italról nem is szólok, hiszen még a betegek is csak hideg vizet isznak; főtt ételt enni fényűzésnek számít. Ennek ellenére én, aki a pokol tüzétől való félelmemben magam vettem alá magamat ilyen kinoknak, s akinek csak skorpiók és vadállatok voltak társai, gyakran képzeltem, hogy lányokkal táncolok. Bár arcomat böjtölés sápasztotta, szívemet mégis vágyak háborgatták hideg testemben, s e már félholt testben élő ember előtt a bujaság tűzképei lobogtak. Megfosztva minden segítségtől, végül is Jézus lábai elé vettem magam, s lábait könnyeimmel öntöztem, s hajammal szárítgattam, és lázongó testemet többhetes böjtnek vettem alá. Nem röstellem szerencsétlenségemet, sőt inkább siratom, hogy nem az vagyok, aki akkor voltam. Jól emlékszem: gyakran jajgattam éjt nappá téve, s nem hagytam föl mellem dőngetésével addig, amíg az Úr szavaira nyugalmam vissza nem tért. Kis cellámtól is borzadtam, mert tanúja volt szennyes gondolataimnak, és feldühödve magamra, kemény elhatározással a sivatagba rohantam egy-magam. Ahol egy völgykatlant, egy meredek sziklaszirtet, vagy egy zord kiszögellést láttam, ott volt imazsámolyom, ott volt nyomorúságos testem dologháza. És - Isten a tanúm - miután sokat könnyeztem, és sokszor vettem szememet az égbe, némelykor

úgy éreztem, hogy angyalok vesznek körül, és boldog vidámsággal kezdtem énekelni: »Kenetednek illatára utánad futunk«.

(Szent Jeromos: Nehéz az emberi léleknek nem szeretni. A keresztény életről, irodalomról és tudományról, Helikon1991, 9-10.old)

Ekkor az ariánus vita és az antióchiai egyházszakadás a pusztákon is végigviharzott. A szerzetesek között pártok alakultak: „*Zsákba öltöttünk, és hamut szórtunk a fejünkre, de kiközösítettük a püspököket*” - írja később ironikusan. Végül belefáradt a vitákba és visszatért *Antióchiába*.

Paulinus, a város püspöke pappá akarta szentelni. Ehhez Jeromos csak azzal a föltétellel adta beleegyezését, hogy hű maradhat szerzetesi hivatásához és megőrizheti mozgási szabadságát. Szentelése után hamarosan útra is kelt: 380/381-ben *Konstantinápolyban* tartózkodott és a város könyvtárában dolgozott. Itt Nazianzi Szent Gergely hatására lefordított Origenésztől huszonnyolc homíliát, de később alábbhagyott a lelkesedése, és felhagyott ezzel a munkával.

Közben Damaszus pápa kieszközölte a császárnál, hogy 382-re *Rómában* zsinatot hívjon össze. Paulinus püspököt Jeromos kísérte el a zsinatra, melynek végeztével könyveivel és jegyzeteivel együtt *Róma* felé vette útját. Ekkor harmincöt éves volt, és nagy feladat várt rá: Damaszus pápa, aki maga is művelt szellem volt, bevonta legszűkebb munkatársi körébe és megtette a titkárává. Hamarosan még ennél is fontosabb feladattal bízta meg: az evangéliumok latin fordítását kellett átvizsgálnia. Ez a munka azonban nem egyszerűen szövegvizsgálat, fordításrevízió volt, hanem fordítás is; és nem korlátozódott csupán az evangéliumokra, hanem idővel kiterjedt az egész Szentíráásra, és húszer éven át foglalkoztatta Jeromost.

Hamarosan közismertté vált *Rómában*, és voltak olyanok, akik Damaszus pápa utódát látták benne. Közben azonban néhány római matróna és úrnő kérte a lelki vezetését. Jeromos az Aventinuson épült luxusvillában magyarázta nekik a Szentírást. Közéjük tartozott Paula, Marcella és Eustochium. De minél feddhetetlenebb volt Jeromos, a városban annál több pletyka keringett róla. Amikor rosszállóan megkérdezték, miért csak nőket tanít, így válaszolt: „*Kevesebbet foglalkoznék nőkkel, ha férfiak többen érdeklődtek volna nálam a Szentírással!*”

Amikor Damazusz pápa meghalt és utóda nem biztosított már számára védelmet, Jeromos elhagyta Rómát, és testvérével együtt újra keletre ment. Néhány római hölgy is követte barátnőikkel és szolgálóikkal együtt. *Betlehemben* telepedtek meg, ahol Jeromos két kolostort alapított: egyet a férfiak számára, ezt ő maga irányította; egyet pedig a nők számára, s annak vezetését Paulára bízta.

**St. Jeromos, Betlehem,
Szent Katalin kolostor -
Fotó Zs. M.)**

Ekkor egy hosszú, irodalmi téren nagyon termékeny időszak következett, amely harmincöt esztendeig tartott. A tudósnak segítségére volt nagy könyvtára és sok följegyzése, melyeket a korábbi évek utazásai során gyűjtött.

Mindenekelőtt eredeti nyelvből lefordította a Szentírásnak majd minden könyvét, ezzel megteremtette azt az alapszöveget, amelyet *Vulgata* néven a latin egyház egészen a legutóbbi időkig hivatalos szentírási szöveggként használt.

Mikor a fordítással elkészült, hozzáfogott a szövegek magyarázatához. E magyarázatok rendkívül gazdag lelki és régészeti tudásról tanúskodnak; teológiai tartalmuk már szegényesebb, a formájuk pedig egészen laza. Ennek magyarázata az, hogy Jeromos tudományosan művelt, az átlagosnál jóval olvasottabb, de nem teológus és nem misztikus szellem. Ezért kellett szakítania Origenésszel is. Történeti írásai, főleg a *De viris illustribus* (*A kiváló férfiakról*) című munkája sok érdekes adatot tartalmaz. Ránk maradt százötvenhét levele is, melyek szerint a legváltozatosabb kérdésekkel fordultak hozzá tanácsért. E levelek Jeromost úgy mutatják be, mint szigorú aszkétát, keménykezű lelki vezetőt, aki metsző iróniáját mindvégig megőrizte, ugyanakkor mélyen meg tudott rendülni és tudott forró könnyeket is sírni.

Életének utolsó éveit fájdalmas szenvedésben töltötte. Egészsége meggyengült, látása egyre inkább romlott, és egymás után elvesztette hűséges kísérőit. Ehhez járultak a nyugtalanító politikai események: a barbár gótok betörték Itáliába, s 410-ben elfoglalták és kifosztották Rómát. A Város pusztulását a kortársak olyan fájdalommal szemlélték, mint korábban a zsidók Jeruzsálem pusztulását. Jeromos lelke mélyéig megrendült: „Rómát ostrom alá fogták. *„Sirás fojtogat, miközben diktálok. A várost, amely az egész világ felett uralkodott, elfoglalták!”*

412 körül portyázó szaracénok veszélyeztették a betlehemi kolostorokat, s egy napon sietve menekülnie kellett. Aztán még egyszer föllángolt a pelagianizmus elleni harc, és Jeromos teljes szenvedélyességével kivette belőle a részét. Csak az eretnecség legyőzése nyugtatta meg: utolsó levelében Ágostonnak gratulál a győzelemhez.

Az évek múlásával Isten lassan mindentől megfosztotta, és Jeromos kezdett eltávolodni mindentől, ami korábban oly közel állt a szívéhez: „*Aki a halálra gondol, az hamarosan mindent megvet.*” Kimerülten és vakon tért meg Urához 419. (vagy 420.) szeptember 30-án.

XV. Benedek pápa Szent Jeromost a Szentírás legmegbízhatóbb tolmácsának nevezte.

összeállította Zsuppán Monika

A Bibelinfo 3/2002. száma rövid összefoglalást közöl a cigányok történetéről Ausztriában. Bár vándorlóként már a 14.században megjelentek, első telephelyeik a 17.századból valók az akkor Magyarországhoz tartozó Burgenlandban. Itt gróf Batthyány Kristóftól kiterjedt jogokat kaptak. Helyzetük később többször változott, létszámuk gyarapodott. A 20.századi német elhurcolást csak 5 ezren éltek túl. A mai 11 ezer cigányból csak kb. 4 ezer él Burgenlandban, a többiek nagyvárosokba települtek. Többségük katolikus.

Helmut Krätzl, a Biblia ügyéért felelős osztrák püspök körlevelet adott ki, amelyben adományokat kér, hogy ezzel támogassák a Társulatunk által elkészítendő cigány-nyelvű Ószövetség kiadását.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A Máté szerinti gyermekségtörténet

A.) Alap gondolat

Lukácshoz képest Máté születéstörténete mind motívumaiban, mind hangsúlyaiban több eltérést is mutat. Magáról a születés tényéről mindössze egy-egy fél mondatban tesz említést (1,25; 2,1). Számára sokkal fontosabb a születés hatása: a Gyermek keresése, az előtte való hódolat, a veszélyeztetettség, majd megmenekülése Isten segítségével. Máté gyermekségtörténete sok hasonlóságot mutat mindebben más híres emberek születéstörténetével, különösen a Mózes-haggadával.

B.) Szentírási szövegek: (Mt 1-2)

C.) Bevezetés

1.) Haggadikus szövegek

a/. A csillag

A csillag Ábrahám születésekor (Széfer ha-Jásár)

Történt pedig azon éjjel, amikor Ábrahám megszületett, hogy Terah szolgálói, Nimród minden bölcse és az ő összes írástudója eljött Terah házába enni és inni, és vele örvendezni azon éjjel. Mikor azután a házat elhagyták, azon éjjel fölemelték szemeiket az égre a csillagok felé, és íme, látták, hogy egy nagyon nagy csillag felemelkedett napkelet felől, száguldott az égen, és elnyelt négy csillagot a négy égtájon. Akik látták, elcsodálkoztak e látványon, és közös egyetértésben meghány-

ták-vetették az eseményt, hogy felismerjék jelentését. Így szóltak egymáshoz: Nem mást jelent ez, mint a gyermeket, aki a mai éjjel Terahnak megszületett, és aki nagy lesz és nagyon megsokasodik, és birtokba veszi az egész földet, ő és utódai örökké; ő és az ő magja nagy királyokat fog megölni és földjüket birtokba fogja venni.

Egy hang Qumránból (Damaszkuszi irat 7,18)

A „csillag”, ez a Tan magyarázója, (19) aki Damaszkuszba ment, amint meg van írva: „Csillag indul el Jákobból és kormánypálca támad (20) Izraelből” (Szám 24,17)

Ószövetségi apokrif iratok

Csillaga felkél az ég boltozatára, úgy mint egy király, a napok napján a tudás fénye fog szétáradni és az egész földön magasztalni fogják, amíg fel nem vétetik. (*Lévi végrendelete 18,3*)

Mindezek megtörténtével fölkel nektek a csillag Jákobból békeességben, fölkel egy ember az én magvamból, mint az igazság Napja, egyszerűségben és igazságosságban jár az emberek fiai között, és semmiféle bünt nem találnak benne. Az ég megnyílik felette, és a Szent Atya áldásának lelke kiárad akkor. (*Júda végrendelete 24,1*)

b/. A második Mózes

Mikor a mieinknek emberfeletti munkát kellett végezniük, történt valami, ami az egyiptomiak elszántságát, hogy eltöröljenek bennünket, még tovább fokozta. Egyik írástudójuk (akiket jövendőmondóknak tartottak) azt jövendölte a királynak, hogy a héberek akkori nemzedékéből egy gyermek fog születni, aki, ha felnő, megtöri az egyiptomiak uralmát, az izraelitákat viszont naggyá fogja tenni... E jövendölés megremítette a királyt, és megparancsolta, hogy minden izraelita fiúgyermeket, mindjárt születése után a folyóba kell dobni és meg kell ölni. Az egyiptomi bábák tartásán, hogy a héber asszonyoknak mikor érkezik el lebetegedésük ideje, és szorgosan kísérik figyelemmel a szülést...

Ezek után Ábrahámról, egy előkelő zsidóról szól a történet, akinek várandós volt a felesége. Ez Istenhez könyörgött születendő gyermeke életéért. Erre álmában megjelent neki Isten, és megígérte neki:

A gyermek, akinek a megszületésétől annyira félnék az egyiptomiak, hogy minden izraelita gyermeket megölnék, a te gyermekedként fog

megszületni. Éppen azoknál lesz elrejtve, akik üldözik őt. Csodálatos módon fel fog nevelkedni, és a héberek népét ki fogja szabadítani az egyiptomi rabságból. És emléke örök időkre fennmarad, nem csak a hébereknél, hanem az idegeneknél is.

(Flavius Josephus: Zsidó Régiségek, 2,9)

Míg aludt a fáraó, látomása volt álmában: Egy mérleget látott, egyik serpenyőjében egész Egyiptom földje benne volt, a másikban pedig a kicsi bárány, egy juhnak a kicsinye. És ez a serpenyő alábillent. Mindjárt hívatta is Egyiptom mágusait, és elbeszélte nekik az álmát. Jannesz és Jambresz, a két főmágus mindjárt szót kért, és így szólt a fáraóhoz: „Izrael közösségében egy gyermek fog születni, aki egész Egyiptomot el fogja pusztítani.” Egyiptom királya, a fáraó ezért adta azt a parancsot az egyiptomi bábáknak, ... (*Jeruzsálemi Targum*)

c/. A Messiás

Olvassuk el a Szám 23-24-et: Ez elbeszéli Izrael pusztai vándorlását, vonulását az Ígéret földjére. Éppen Moáb határában táboroznak. Bálák király hallott arról, hogy ezt a népet nem lehet feltartóztatni útjában. Félelem szállja meg, és Bálám prófétához fordul, hogy e nép isteni útjának egy isteni átokkal vessen véget. Bálám nem moabita, a hazája a Jordántól keletre, Moáb földjén, Peorban van (Szám 22,5). A moabita király óhaját küldöttek közvetítik; Bálám azonban ellenszegül. Mint Isten embere, Isten akarata inkább kötelezi őt, mint a királyé. És tudja Istentől, hogy Izrael áldott nép. Végül eljön Bálám, és ő is megáldja a népet. Mikor a felháborodott király vissza akarja őt küldeni hazájába, kérés nélkül adott szózatával nyilatkozik a nép jövőjéről. Így szól:

„Látom őt, de nincs még itt
Nézem őt, de nincs még közel.
Csillag támad Jákobból,
és királyi pálca kél fel Izraelből” (Szám 24,17).

Bálám egy uralkodót lát, aki Jákob házából fog támadni. Moábot le fogja győzni. Uralma hasonlítani fog egy fénylő csillag felragyogásához.

A zsidó Haggada szerint Bálám a pogányok utolsó prófétája, és minden mágus atyja. Őt és két fiát, Janneszt és Jambreszt, a két főmá-

gust egy pogány király Palesztinába hívja, hogy átkozza meg Izraelt. Arra kényszerül azonban, hogy Izrael jövőendő diadalát jövendölje meg, amely a Messiásnak, Jákob csillagának megjelenésekor fog bekövetkezni. Az újszülött király, a Messiás a világ ura lesz.

2.) Üldözött és veszélyeztetett királyi gyermekekről szóló elbeszélések

Kalevala

Egy Kalervo-lány van élve,
Méhebeli nagy terhével,
Untamo azt megkíméli,
Elviszik velök vitézi,
Pici putri porlójának,
Padlata sikálójának.
Telt az idő egy keveset,
Kis fiúgyerek született
A szerencsétlen szülőtől.
Mi néven nevezzék őt el?
Anyja hívta Kullervónak,
Untamo a bajvívónak.
Betették piciny pulyácskát,
Gyömöszölték gyöngé árvát
Pólyába, hogy ott pihenjen,
Bölcsőbe, hogy ringjon-
rengjen.
Bölcsőben a kisedet rengett,
Kisedet rengett, haja lengett,
Rengett egy nap, rengett más-
nap,

Harmadnap is ráadásnak,
Hát a fiú fickándozik,
Fickándozik, nyújtózkodik,
Pólya-övét összetépvé
Jut takarója fölébe,
Eltöri a hársfa pólyát,
Szétszaggatja ringye-rongyát.
(Untamo a gyermeket el akarja
pusztítani)

Régi örmény ének

Vajúdott az ég és a föld,
Vajúdott a biborszínű tenger,
Vajúdott a tengerben a vérpiros
nád,
A nádszálból füst tört elő,
A nádszálból láng tört elő,
A lángból egy fiúgyermek
pattan elő:
A tűz rajta haj volt,
A tűz szakálla volt,
S a két szeme nap volt.

Romulus és Remus

Korán reggel kiment a folyó partjára Silvia, a Vesta-szűz, hogy friss vízben mossa meg a templom szent eszközeit: ringó léptekkel haladt a szelíd lejtésű part felé és fején hordozta az agyagkorsót. Amikor odaért, letette az edényt, maga leült a földre, hogy megpihenjen egy kissé, keblét a szél felé tárta és megigazgatta zilált fűrtjeit. És amíg ott pihent, az árnyékos fűzek, a csicsergő madarak és a víz könnyed csobogása álmot idéztek szempilláira.

Meglátta Mars és megszerette, és a leány nem tudta, hogy álmában az isten ölelte meg. Mire felébredt, Mars magzatait hordta szíve alatt. Egy fűzfának támaszkodva rebegte:

– Vajha szerencsés lenne az álmom! Ott álltam az oltár mellett, a gyapjúszalag leesett homlokomról és két pálmafa nőtt ki belőle. Az egyik magasabb volt, mint a másik, dús ágaival az egész földet betakarta és lombozatával a csillagokig ért fel. De nagybátyám ki akarta vágni mindkettőt - a szívem megremegett, amikor ezt láttam. Mégis, Mars madara, a harkály és a farkas megvédte mindkettőt.

Így szólt Vesta papnője, közben megtelt tiszta vízzel a korsó, s bár ereje megfogyatkozott, Silvia fölemelte.

Romulus és Remus anyja lett Silvia, mire kitélt az ideje. Amikor megtudta ezt a kegyetlen Amuleus, aki bátyjának, Numinatornak, Silvia apjának a királyságát bitorolta, megparancsolta szolgáinak, hogy öljék a Tiberis folyóba az újszülötteket. De a víz habjai visszariadtak a bűntől és gyöngéden kitétek a szárazra a kisiúkat. És farkas szoptatta őket és harkály hordott nekik eleséget, amíg rájuk nem talált Faustulus, a derék pásztor, aki feleségével, Acca Larentiával felnevelte mindkettőt. (*Trencsényi-Waldapfel: Mitológia*)

Osiris

Titkon tartotta meg menyegzőjét Kronossal Rhea, de Hélos, a mindent látó Nap észrevette és átkot mondott rá, hogy ne legyen hónap, sem pedig esztendő, amelyben világra hozhatná gyermekeit. Hermés, aki maga is szerette az istennőt, Selénével, a Hold istennőjével kokázott egyszer és a játékban elnyerte minden napnak a hetvened részét, e töredék napokat öt egész nappá egyesítette, s mint toldaléknapokat csatolta a tizenkét harmincnapos hónapból álló év 360 napjához. Ez az öt nap, amely kívül áll az éven és a hónapokon, az istenek születésnapja.

Az elsőn született Osiris. Mikor megszületett, isteni hang jelentette, hogy a mindenség ura a világra jött. Egy Pamylés nevű ember Thébában éppen vizet merített, amikor a hangot meghallotta Zeus temploma felől, mely meghagyta neki, hogy hirdesse fennszóval: megszületett a nagy király, a jótevő Osiris. Ő fel is nevelte Osirist, mert rábízta Kronos s az ő tiszteletére jött szokásba Pamylii ünnepe.

(Trencsényi-Waldapfel: Mitológia)

A legenda szerint a gyermek születésekor megremegett a világ közép-pontjában álló Méru hegye. Rendkívüli események történtek: a gandharvák, az égi muzsikuskok örömdáákat kezdtek zengedezni, s az apszarák, tündérek tánkra perdültek a földön; új források fakadtak; ki-virultak, s teljes pompában tündököltek az addig szunnyadó virágok. A gyermek azonnal a földre lépett, és hét lépést tett meg: lépései nyomán a Lumbiní-ligetben hét fényes csillag ragyogott fel. Majd a négy világtáj irányába fordulva, harsogó hangon, mint egy oroszlán, a következőket adta a világ tudomására:

Én vagyok a világnak az éle,

Én vagyok a világnak az éke,

Én vagyok a világnak a véne,

Utolsó ez a születés; Nincs többé újjászületés. *(Téchy: Buddha)*

A Noé születésekor történt csodákról és jelekről

106.1. Kisvártatva fiam, Matuzsálem, feleséget szerzett fiának, Lámekhnek; az terhes lett tőle és fiút szült. Teste fehér volt mint a hó, és piros, mint a rózsavirág; haja fehér volt, mint a gyapjú, és szemei olyanok voltak, mint a napsugarak. Ha kinyitotta a szemeit, úgy bevilágították a házat, mint a Nap, úgyhogy az egész ház nagyon világos lett. Erre felállt a bába kezei között, kinyitotta száját és imádkozott az Igazságosság Urát. Akkor megijedt tőle atyja, Lámekh, elmenekült, és atyjához, Matuzsálemhez jött. Azt mondta neki: - Különös fiút nemzette; nem olyan, mint egy ember, hanem az ég angyalainak gyermekeihez hasonlít. Természete más, (mint a miénk) és nem olyan, mint mi vagyunk; szemei olyanok, mint a napsugarak, (és) arca dicsőséges. Nekem úgy tűnik, hogy nem tőlem, hanem az angyaloktól származik, és félek, hogy az ő idejében majd csoda történik a földön. . .

18. Most pedig add tudtára fiadnak, Lámekhnek, hogy az, aki született, valóban az ő fia, és nevét Noénak hívja. *(Hénokh könyve)*

3.) Üldözött és veszélyeztetett királyi gyermekekről szóló elbeszélések, motívumtáblázat

		Mózes			
1.	álom, prófécia, jóslat				
2.	az álom jelentésének megfejtése: mágus, asztrológus, stb.				
3.	ijedtség				
4.	reakció: gyermekgyilkosság				
5.	megmenekülés: álom – szökés – megmentő				
6.	pótáldozatok: gyerekek, anya, stb.				

4.) Ószövetségi vonatkozások

„De te, Efrata Betlehemje
kicsiny vagy ugyan Júda ezrei között,
mégis belőled származik majd nekem
Izraelnek jövődjő uralkodója.” (Mik 5, 1)
„Te legeltesd népemet, Izraelt, s te légy Izrael fejedelme.”
(2 Sám 5, 1)

„Egyiptomból hívtam ki az én fiamat.”
(Óz 11, 1)

„Hang hallatszik Rámában,
gyászének, keserves sírás:
Ráhel siratja fiait:
nem akar megvigasztalódni
fiai miatt, mert nincsenek többé.” (Jer 31, 15)
„Aztán meghalt Ráhel, és eltemették azon az úton, amely Efratába,
vagyis Betlehembe visz.” (Ter 35, 19)
„Nemzetek jönnek majd világosságodhoz,
és királyok felragyogó fényedhez.” (Iz 60, 3)
„Tarzis királyai és a szigetek hordjanak adományokat,
Arabia és Sába királyai ajándékokat hozzanak.” (Zsolt 72, 10)

A menekülés-motívumhoz (Mózes):

13 Másnap ismét kiment, és azt látta, hogy két héber ember civódik. Azt mondta erre annak, aki jogtalanul cselekedett: »Miért ütöd felebarátodat?« **14** Az így felelt: »Ki tett téged fejedelemmé és bíróvá fölénk? Talán meg akarsz ölni, ahogy tegnap megölted az egyiptomit?« Megijedt erre Mózes, és azt mondta: »Hogyan derülhetett ki ez a dolog?« **15** De a fáraó is hallott a dolgról, és halálra kerestette Mózeszt. Erre ő elmenekült a fáraó színe elől, és Mádián földjén telepedett meg.”
(Kiv 2, 13-15)

7 Az Úr ezután azt mondta neki: »Láttam népem nyomorúságát Egyiptomban, hallottam kiáltását a munkafelügyelők kegyetlensége miatt, **8** és ismerem szenvedését. Leszálltam tehát, hogy megszabadítsam az egyiptomiak kezéből, és kivezessek arról a földről egy jó és tágas földre, egy tejjel és mézzel folyó földre, a kánaániak, a hetiták, az amoriták, a periziták, a hivviták és a jebuziták lakóhelyére. **9** Mert Izrael fiainak kiáltása felhatolt hozzám, és láttam sanyargatásukat, amellyel az egyiptomiak nyomorgatják őket. **10** Most tehát jöjj, hadd küldjelek a fáraóhoz, hogy kivezessd népemet, Izrael fiait Egyiptomból!«

11 Mózes erre azt felelte Istennek: »Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek, és kivezessem Izrael fiait Egyiptomból?« 12 Ő azt mondta neki: »Én veled leszek! Ez legyen a jel számodra, hogy én küldtelek: miután kivezettek népemet Egyiptomból, ezen a hegyen fogtok szolgálni Istennek!« (Kiv 3,7-12)

5.) Dráma öt jelenetben

Máté két fejezetében a gyermekségtörténet 5 egységből áll, mondhatni dráma öt jelenetben:

- a bölcsek felbukkanása Jeruzsálemben,
- továbbküldésük Betlehembe és a bölcsek hódolata,
- menekülés Egyiptomba,
- a betlehemi gyermekgyilkosság,
- visszatérés Egyiptomból, Betlehem helyett Názáretbe.

A bölcsek

Máté külön motívuma, feltehetően szerepük összefügg Máté teológiájával: Izrael és a pogányok problematikájával a kereszténységben. Mátét az érdekli, hogy Izrael miért utasította vissza Jézust, az ő Messiását, és hogy helyüket Isten a pogányoknak adta (vö. Mt 21,33-44; 28,19). A bölcsek a pogányokat reprezentálják a gyermekségtörténetében. Mivel nem birtokolják Isten szavát, a Szentírást, Isten egy csillag által vezeti őket.

A csillag

Nem egy hagyományos asztrológiai jelenséggel állunk szemben, ez egy csodálatos csillag, amely északról dél felé halad és egy ház fölött megáll. A görög kultúrkörben minden embernek van egy csillaga, amely születésekor megjelenik és halálakor lehullik (Ábrahám - haggada) (Szám 24,17). Jézus születésével feljött ez az új csillag („láttuk csillagát”): Jézus maga a csillag.

A király és a város riadalma

Vajon a csillag miért nem vezette a bölcseket egyenesen Betlehembe, miért a jeruzsálemi kitérő? Szükség volt az isteni kinyilatkoztatás elhangzására.

– „Láttuk csillagát napkeleten”

A vallástörténet ebben a régi nagyok születésének csillagmotívumát látja, akiknek a nagyságát és fontosságát jelzi a világnak (lásd Caesar, stb).

A korabeli zsidó irodalom is használja, mint jelet, többnyire a Messiás megjelenésével kapcsolatban, de Bar Kochbát is a Csillag-Fiának nevezi., ami az ő messiási küldetésére utal.

A csillagok jelentése a régiek életében fontos szereppel bírt. Az emberi sorsokat, életeket összekapcsolták a csillagokkal, ha egy új csillag feljött, az egy ember születését jelentette, a csillaghullás pedig egy ember halálát.

A mi emberi életünk összeköttetésben van a makrokozmoszsal. Néhány asztrológus a betlehem-i csillaggal kapcsolatban a Jupiter és a Saturnus különleges együttállását véli felfedezni (és az ahhoz kapcsolódó fényjelenséget). De Máté nem együttállásról beszél, hanem kifejezetten egyetlen csillagról, egy csodás csillagról, amely ráadásul vándorol az égen, Jeruzsálem, majd a betlehem-i ház fölé és ott állva marad. Valószínűleg nem egy rendkívüli természeti esemény leírásának tanúi vagyunk itt, hanem egy belső valóságé: ahogy mi hagyjuk magunkat vezetni a fénytől, amely felgyulladt számunkra és amely Jézushoz vezet. A szívünk nagyon is érti a csillag szimbolikáját.

„Napkeletről bölcsek érkeztek”

Nem három királyról van itt szó, ahogy ábrázolni szokták a festményeken és ahogy az egyházi évben ünnepeljük őket, hanem három bölcsről, akik ismerik a csillagok jelentését, akik a pogány világ tudományos elitjét jelentik. A kelet babiloni területre utal. Hódolatuk a gyermek előtt a mindenség hódolatát jelzi. („Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön” Mt 28,18). De talán még az az öskeresztény megállapítás is megfogalmazódik benne, hogy a pogányok előbb felismerték Isten Fiának érkezését, mint a hívők, a zsidók.

Mi a magunk számára felismerhetjük bennük a kereső embert, aki nem elégszik meg azzal, hogy valamit megtudott felülről, hanem útnakindul, hogy személyesen megismerje, és a jelentéktelenség, a kicsiség ellenére is felismerik a Gyermekben a lényegét.

„Heródes király meghallotta ezt, megrettent és vele egész Jeruzsálem”

Máté a zsarnoki Heródest szembehelyezi a Messiásgyermekkel. Heródes annyira féltette hatalmát, hogy egy korabeli mondás szerint: Inkább lennék Heródes disznója (hüs), mint fia (hüios), mivel fiait leölette, nehogy ellene támadhassanak.

A gyermekgyilkosság ténye irodalmilag nem bizonyítható (Flavius nem említi), az önkény és erőszakuralom, valamint a hatalom nélküli gyermek közti különbséget akarja ábrázolni.

Heródes alakja visszautasítást kelt bennünk, mivel semmilyen eszköztől nem riad vissza, hogy önmagát mások fölé helyezhesse.

Az írástudók pont ellentétei a pogány mágusoknak. Felismerhetjük bennük a hívó ember magabiztosságát és az elbizakodottságot, amellyel az igazság birtokosának híve magát tétlen marad, nem tesz semmit, hogy megismerje azt, amiről tud. Biztonságának, révbeérkezettségének tudata akadályozza a továbbkeresésben.

Menekülés Egyiptomba

Az életveszély itt több annál, mint csupán egy történet a gyermek-ség-evangéliumokból. A Mt 2. belevetít egy sorsot: A Messiás részese népe sorsának, amelynek ugyancsak menekülnie kellett egy zsarnok – a fáraó – elől menekülnie kell, és ebben váltak Isten népévé és Isten pedig az ő szabadítójukká. Jézusra alkalmazza a nép sorsát, az ő személyébe tömöríti.

Gyakran mi magunk is, amikor egy hatalom uralma elől menekülnünk kell és ez javunkra fordul, megszabadulunk a függőségünkben.

Visszatérés Izraelbe

Mint a nép, úgy József is visszatér a Gyermekkel és anyjával Izraelbe. Fejlődés az ábrázolásban, hogy egy ilyen jelentős Gyermek nem Betlehembe, Dávid városába tér vissza, hanem egy teológiai jelentéssel nem bíró, jelentéktelen galileai városban, Názáretben telepszik le.

Isten népének megmentő vezérét ismerjük fel a Gyermekben. Így emlékezetünkbe idézhetjük a mi Messiásról alkotott elképzeléseinket, amely gyakorta teljesen más. Máté gyermekségtörténete újra fölteszi nekünk a kérdést: Kicsoda nekünk Jézus?

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Várj és ne félj (Énekelj az Úrnak c. énekes könyv)		énekes könyv 488. oldal, 5 perc
2. Máté gyermekségtörténetének összehasonlítása a haggadikus elbeszélésekkel, azonos motívumok keresése Lásd Bevezetés 1.	kiscsontos, írásbeli munka, utána megbeszélés az óra-vezető irányításával	szentírási szöveg külön lapon, haggadikus szövegek, színes ceruzák 30 perc
3. Azonos motívumok az üldözött és veszélyeztetett királyi gyermekekről szóló elbeszélésekben: A táblázat kitöltése a szövegek elolvasása után, utána összehasonlítás Máté szövegével. Lásd Bevezetés 2.3.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés	mindenkinek fénymásolt szövegek, táblázatok, szentírási szöveg 30 perc
4. Ószövetségi helyek, idő és személyek újraalkalmazása Máté gyermekségtörténetében A megadott szentírási helyek kikeresése. Lásd Bevezetés 4.	párosával dolgoznak, utána csoportos megbeszélés az óra-vezető vezetésével	Szentírás, ceruza, jegyzetfüzet 30 perc
5. Máté gyermekségtörténetének Lásd Bevezetés 5.	csoportos megbeszélés az óra-vezető vezetésével és magyarázatával	20 perc
6. Közös ima, ének	kötetlen ima, ének	kotta, gyertya, gyufa; 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „Elő Ige” címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

Budapest, 2003. augusztus 29.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óra-vezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Dokumentum

Isten Szava: áldás minden nép számára

A Jeromos füzetek 50.számában közzeltük a Katolikus Bibliaszövetség 2002.szeptemberi Kongresszusa és 6.plenáris ülése határozatainak III.1-3. fejezetét. Az alábbiakban a III.1.5 sz. határozatot idézzük, és kivonatossan néhányat a következő 6 évre kitűzött feladatok közül. (Székely István)

»III.1.5 A szentírásolvasás új módja érdekében működésünk valamennyi területén szükség van a **kapcsolatteremtő írásmagyarázat** (kontextuális hermeneutika) kialakítására. Ezt figyelembe kell venni a világiak és a papság képzésében. A jelen plenáris ülés tanúsága szerint, ahol csak lehet, vállalkozni kell Isten Szavának párbeszédes olvasására. A különböző vallási hagyományok – írásos vagy más formában őrzött – visszhangjai és tükörképei gazdagíthatják általunk való megértését ennek a Szónak, amely titokzatosan jelen van világunkban. Ez gazdagítani fogja istenismeretünket, és segíti a vallások mélyreható párbeszédét. Ez az olvasási mód segíthet jobban látnunk Istennek, mindnyájunk Atyjának és Anyjának, és Jézusnak, a megtestesült Igének arcát.«

* * * * *

A plenáris ülésen a következő 6 évre kitűzött feladatok közül kiemeljük:

- Olcsó Szentírás-juttatás és alkalmas biblikus lelkipásztori módszerek a szegény és peremre-szorult csoportok, néprétegek számára.
- Összefogás az igazságos világrendért, a teremtett világ megőrzése érdekében, és az erőszak megszüntetéséért.
- Különös figyelem Afrika népeire és egyházmegyéire.
- Létesüljön egy bizottság, amely előkészít egy püspöki szinódust és/vagy egyházi dokumentumot »A Szentírás az Egyház életében« témáról. Ugyanezzel a címmel a Katolikus Bibliaszövetség a »Dei Verbum« konstitúció 40.évfordulója alkalmából 2005-ben nemzetközi kollokviumot rendez Rómában.

* * * * *

A Dei Verbum folyóirat rövid beszámolót közöl a bibliaapostolság helyzetéről és tervciről a világ számos (nagyrészt általunk alig ismert) területén. Több helyen hiányzik a bennszülöttek nyelvein olvasható bibliafordítás; másutt a nyomor, a háború, vagy az elnyomás körülményei között csodálhatjuk az Egyház hősies működését és ennek eredményeit. Rövid bemutatást olvashatunk 11 régió új koordinátorairól és a Világszövetség új (9 tagból álló) vezető-testületéről. Ennek a pápa által 6 évre kinevezett elnöke *Vincenzo Paglia*, Terni-Narni-Amelia püspöke. A vezető testület 2002. decemberében *Alexander M.Schweitzer* teológia- és misszió-tudóst választotta főtítkárrá, aki már 6 éve a Világszövetség szolgálatában dolgozik. (Forrás: Dei Verbum 3-4/2002.)

**Világkongresszus: A Katolikus Bibliaszövetség
elnöke (középen) és főtítkára (balról)**
(Thorday Attila felvétele)

Könyvismertetés:

AZ IGE SZOLGÁLATÁBAN

A fenti címmel értékes könyv jelent meg a Szent István Társulat kiadásában. Az előszóban a kötet szerkesztője, *Rózsa Huba* professzor a bibliamagyarázatot a teológus egyik legszebb és legfontosabb feledataként jellemzi, majd így folytatja: »**Tarjányi Béla** professzor a Hittudományi Karon 1971-től először az Ószövetségi, majd 1977-től az Újszövetségi Szentírástudományi Tanszék tanszékvezető tanáraként a Biblia kutatása és oktatása fontos feladatának szenteli életét. Az akadémiai tevékenységén túlmenően sokat tett azért, hogy a Szentírás szövege és tanítása eljusson a hívek szélesebb köréhez, és így Isten ígéje a magyar katolikus Egyház életében egyre hatékonyabb szerephez jusshasson. A Hittudományi Kar professzorai ezzel az emlékkönyvvel szeretnék a 60 éves Tarjányi Béla professzort köszönteni. [ ] Tarjányi Béla professzor nagyvonalú segítsége teszi lehetővé a magyar katolikus biblikus tanárok esztendőik óta, évenként két alkalommal tartott tudományos konferenciáját, és ezáltal egy kollégiális szellemű szakmai közösség kialakulását. A kötet ezt a szakmai közöséget is képviseli.« A könyv végén Tarjányi professzor szakmai életrajzát olvashatjuk.

Egykori tanítványa és ma főpásztor, *Bábel Balázs* kalocsa-kecskeméti érsek meglehangú köszöntőjében méltatja a tanári munkásság mellett az ünnepeletnek a magyarországi bibliaapostolság ügyéért végzett úttörő tevékenységét is (Szent Jeromos Bibliatársulat, Neovulgata bibliakiadás), Isten áldását kérve rá az »ároni áldás« szavaival. A kötetben megjelent 25 további írásmű egykori tanítványainak, a teológia tudományát művelő tanártársainak alkotása. A szerzők saját szakterületükről választották témájukat. Ennek keretében közülük többen (Martos Levente Balázs, Schmatovich János, Székely János, TERNYÁK Csaba, XERAVITS Géza és írásaira utalva mások is) hosszabb-rövidebb formában hálásan megemlékeznek Tarjányi professzorhoz fűződő kapcsolatukról is. A következőkben röviden összefoglaljuk a teológiai irodalmunkat figyelemreméltó értékekkel gazdagító 25 írásmű tartalmát.

Benyik György azt vizsgálja, hogyan szerepel a Bibliában a nevetés. Ábrahám nevetésére (Ter 17,17) több hittudós talál kimentő magyarázatot, de egyébként – kivéve még Sára felszabadult örömét Izsák születésekor – az Ószövetségben az emberek nevetése negatív értelmű: hitet-

lenséget vagy gúnyt fejez ki. Az Újszövetségben az öröm sokszor szerepel, a nevetésnek azonban csak ott van pozitív jelentése, ahol az eszkatologikus boldogságot fejezi ki (pl. Lk 6,21; v.ö. Zsolt 126). Jézusról sem olvassuk sehol, hogy nevetett. De a tanulmány három olyan esetet mutat be (Zakeus története, Jézus válasza az adókérdésre, beszélgetés a samariai asszonnyal), amikor talán Jézus, de legalábbis az esemény résztvevői, tanúi elmosolyodtak. Jézus nyomán az első keresztényeket derű és nevetés is kellett hogy jellemezze. Hosszú »elkomorodás« után II. János Pál pápa reményt kelt a változásra.

Bolberitz Pál felvázolja az ateizmus filozófiájának történetét. A rómaiak a »bevett« vallásoktól elfordulókat mondták ateistáknak. A középkorban többen a kereszténység nevében támadták a bölcsélet által átvett aristotelesi istenfogalmat (»mozdulatlan ősmozgató«). Spinoza panteizmust tanított. A 17. századtól az állambölcsélet hajlott a vallási semlegességre (P. Bayle). A »gyakorlati ateizmusból« (»mintha Isten nem létezne«) a felvilágosodás az empirizmuson át az ateista materializmusig jutott. Kant ésszel bizonyíthatatlannak tartotta Isten létét; Hegel »szintézise« sem oszlatta el a kétségeket. A vallásellenesség Feuerbach »pozitív ateizmusával«, majd Marx materializmusával és a büntudattól való szabadulást hirdető Nietzsche tanaival új istenek igájába tereli az emberiséget, ahonnan ma igaz Isten után kiált.

Cziglányi Zsolt a deuteronomisztikus történeti mű (Józs-2 Kir) létrejöttére vonatkozó elméletekről (pl. több szerkesztői átdolgozás) megállapítja, hogy a végleges állásponthoz kevés külső adatunk van, és szociológiai megfontolások sem segítenek eleget. Másrészt a (Jozija korától már létező) deuteronomista teológiai felfogás saját államiság nélkül is éltető ereje volt a zsidóságnak, mint személyes elkötelezettségen alapuló kultikus nemzeti egységnek. Ennek kiváló didaktikai eszköze lett – a fogság utáni évektől – a történelmi hagyomány deuteronomisztikus bemutatása.

Erdő Péter alapvető kifejtést nyújt az evangéliumi örömhír teljes és hiteles közlésének módjáról. Az igaz tanítás és a fegyelem hiteles tanúja, őre és hirdetője az első hitvallásformuláktól és normáktól kezdve az apostoli utódlásra (a hierarchiára mint szent kezdetre) épült egyház, a Szentlélek állandó közreműködésével. Ebben fontos szerepe van a Szentírásnak, amelynek része a húsvét fényében értelmezett Ószövetség is. Újabban több tudományágban felismerték a hagyományhoz való hűség és a haladás összeegyeztethetőségét, sőt kölcsönhatását, amire az egyháznak is figyelnie kell. A keresztény hagyomány, amely a liturgiában és Krisztus követésében él, szentségi szerkezetű: jelöli és létrehozza

a kegyelmi valóságot, a Szentlélek biztos támogatásával. Az így kialakult új megértési és kifejezési formákat a dogmafejlődésben és a hit átadásában ötvözni kell a korábbi hagyomány gazdagságával. De Isten igéjének és kegyelmének szakramentális közvetítéséhez szükséges az egyházi közösség erkölcsi megújulása is.

Fodor György szembeszáll több neves bibliatudósnak azzal a véleményével, hogy az ószövetségi eszkatológia, amely Jahve beavatkozását várja, csökkent értékű, hanyatlást jelző magatartás. Ezzel szemben a Jahve-hit lényegéhez tartozik, hogy Izrael népe a legnehezebb helyzetekben is bizalommal várja Isten még nagyobb kinyilatkoztatását és szabadító közbelépését. Ez összhangban van lineáris (cél felé törő) történelem-szemléletünkkel és történelmi tapasztalatunkkal is.

Gánicz Endre részletesen magyarázza a vihar lecsendesítését Mk 4,35-41 szerint. Kitér a használt szavak jelentésére, az igeidők szerepére és számos hasonlóságra, néhány eltérésre a Jón 1-ben és a Zsolt 107-ben szereplő tengeri viharhoz képest. Jézus lehetőséget biztosít tanítványainak hitük megmutatására. Az eredmény, hogy még mindig nincs hitük, de vallásos félelemmel felteszik a fontos kérdést Jézus kilétére vonatkozólag. Erről a következő csodatörténetben az ördög nyilatkozik (5,7), de igazi választ csak az egész evangélium ad (v.ö. 1,1 és 15,39).

Gyürki László egy rendkívüli, igen érdekes zarándoklatra hív. Ismerteti Madaba ókori város keresztény templomának a 6.század második felében készült egyedülálló mozaik-térképét, felfedezése és restaurálása történetével. A mozaik töredékesen fennmaradt kb. 5x10,5 m-es része Egyiptomtól Föniciáig és a Földközi tengertől az arab sivatagig 156 helynevet tartalmaz szemléletes ábrázolással és az üdvösségtörténet helyi eseményeit jelző feliratokkal. Részletesen megismerjük a térkép közepén ábrázolt Jeruzsálemet a 6. századi keresztény templomával, falaival, kapuival, fő útjaival és egyéb fontos helyeivel. Az egész mozaik a szent helyek térképe, a 6.századi Szentföld (akkor virágzó keresztény ország) bemutatása, ahogyan Mózes is megálmodhatta volna a Madaba közelében emelkedő Nébo hegyről. A szakszerű és ihletett leírás a mozaik képei és jelzőszövegei, valamint a Szentírás alapján üdvtörténeti zarándoklatra vezeti az olvasót.

Kocsi György azt magyarázza, mit jelent Ter 6,6-7 kijelentése: »megbánta az Úr, hogy embert alkotott«. A politeista vallásokból átvett kifejezés végeredményben Isten irgalmát és a Noéval kötött szövetség jelentőségét hangsúlyozza. A szerző röviden kitér I Sám 15,11.35-re, és utal Ter 22-re (ahol Isten »rosszat kér« Ábrahámotól).

Kocsis Imre felfedi, hogy milyen sokoldalúan mutaja be Szent Pál az Eucharisziát az 1 Kor levélben. Az apostol 11,17-ben megint a közösséget az együtt-ünneplést rontó megosztottságért, majd elmondja az Eucharisztia alapítását; itt a tanulmány bemutatja a 4 szentírási szövegváltozat – lényegét nem érintő – eltéréseit; a szakasz végén Pál visszatér a méltó megünneplésre. Ennek lényege megjelenítő megemlékezés és reményteli várakozás. Ezután a bálványáldozatokra (és azok húsának fogyasztására) vonatkozó szakaszt tekintjük át (8,1-11,1). Ebben Szent Pál komoly veszélyekre is figyelmezteti a tudásukban és saját erejükben bízó keresztényeket; közben a keresztségre és az Eucharisziára utaló figyelemreméltó ószövetségi előképeket sorol fel (10,1-5); végül (10,14-22-ben) az ószövetségi hagyomány (események és békeáldozatok) háttérével megjelennek a keresztény liturgia és teológia (részben hellén eredetű) kifejezései. A tanulmány végén összegzést olvasunk az Eucharisziáról Szent Pál teológiájában: új teremtménnyé leszünk, Krisztus él bennünk; az Egyház az egy Krisztus révén egy test; még csak úton járunk Krisztus második eljöveteléig.

Kránitz Mihály a Szentírás kánonját lezáró több fontos zsinat (Róma: 382; Hippó: 393; Karthágó: 397 és 419) történelmi körülményeit ismerteti. Megemlíti az előtte még vitatott besorolású könyveket. Röviden kitér a kor néhány eretniségére és Szent Agoston szerepére.

Martos Levente Balázs igen sokoldalú és gondos elemzésnek veti alá 1 Kor 5-7-ben a szentség és a szabadság fogalmát. Itt a gazdag tartalomból csak néhány részletre utalunk. A szentség mibenlétét világítja meg annak eredete (6,11.19), a megszenteltek élete (6,1; 7,34), egymás megszentelése (7,14), a beteljesedés reménye (6,2): »A szentség a közösség lényegét fejezi ki«; ezt mutatja pl. a 6,1-11-beli buzdítás. Szent Pál határozottan elveti az 5,1-5-ben szereplő eltévelyedést. Később visszatérve a bűnös szexuális kapcsolattal a Krisztussal való kapcsolatot állítja szembe (6,12-20), egyúttal elindítva a keresztény szabadság s a valakihez való tartozás jellemzését (7.fej.). A két vizsgált kulcsfogalom a levél további fejezeteinek is alapját képezi. Pál pogánykeresztényekhez szól; az Ószövetség sehol nem szerepel döntő érvenként.

Puskás Attila Gisbert Greshake szentháromsági teológiájának általános ontológiai következményeit fejt ki, a valóság megértésének néhány fontos kérdésére szorítkozva. Az egyetlen isteni lényeg háromságban megélt esemény: a világ egysége is többség révén és különbözőségeken valósul meg. A világ teremtése és fenntartása Isten részéről nem »önkorlátozás«, hanem részesedni-hagyás. Istenhez hasonlóan az

emberi személy is a másokkal való közösségben jön létre. Itt csak utalunk az egyén és közösség, a sikeres közösség, az emberiség egysége kérdéseire és Greshake elgondolására a vallásközi párbeszéd távlatairól.

Rokay Zoltán az epikureus és a sztoikus filozófus-szektáról ír, amelyek egyes tagjai Csel 17,18 szerint Athénben vitába bocsátkoztak Szent Pállal. Ismerteti a két – vallásnak is tekinthető – bölcséleti iskolát, fő mestereiket és tanaikat; megemlíti a Kr.e.2.század tarzosi sztoikusait is. Bemutatja a római uralommal egyidőben megjelenő eklektikusok nézeteit, végül pedig Szent Pál kortársát, Senecát. A tanulmány felsorol néhány fontos területet, ahol a két bölcséleti iskola felfogását szembe lehetett állítani a keresztény tanítással.

Rózsa Huba tanulmánya segít átgondolnunk Ezekiel próféta tanítását az erkölcsi felelősségről. Izrael népét a próféták, a törvények és a Deuteronomisztikus Történeti Mű példái évszázadokon át a hűségre, megtérésre intik és a jogos büntetés elkerülhetetlenségét hirdetik (etikai okság elve). Jogosan merül fel a kérdés: miért bűnhődnek az igazak is (v.ö. Ez18,2)? Ezekiel könyvének 3 szakasza (3,16-21; 18; 33,1-20) Isten nevében úgy válaszol, hogy a hűtlenségért a büntetés egész Izraelt eléri, de a felelősségrevonás Isten részéről személyes, Ő az igazakat meg tudja menteni. Az erkölcsi norma szigorú, az egyén minden cselekedetére kiterjed, és mindig fennáll a megtérés lehetősége. Ugyanakkor a Teremtés könyve és Jeremiás próféta kimondja az ember bűnre való hajlandóságát (ld. Ter 6,5; 8,21; Jer 4,22; 8,6; 13,23; 17,9); ezt Ezekiel is érzékelteti (16; 20; 23). Emellett mégis hirdetik a felelősséget és a megtérést. Az ellentétet Isten segítsége és megbocsátása oldja fel (ld. Jer 31,31-33; Ez 36,26). A bibliai kinyilatkoztatás mai világunkban is alapot nyújt az emberi személy erkölcsi felelősségének hirdetésére.

Schmatovich János a »szegény, nőtlen, engedelmes« élet lényegét magyarázza: Jézus emberekkel együtt akarja teljesíteni küldetését, s ehhez valamilyen fokban mindnyájunknál hozzátartozik a »tanácsok« követése. Az elkötelezett keresztény élet Krisztussal való közösség a szenvedésben is, amit a külön elhívottak szöszterinti módon élhetnek meg (Kol 1,24). Ennek számos formája alakult ki (Szent Páltól a megszentelt élet legújabb módjaiig). Korunkban sok fiatal fél a végleges elköteleződéstől, pedig Isten előre mindent megtett értünk (Róm 8,32), és a búzaszemnek el kell hálnia (Jn 12,24); a hívás elfogadásában segít egy-egy személy példája. A teljes önátadásnak ez az útja szorosan hozzátartozik az Egyház életéhez és szentségéhez.

Soltész János Ózeás erkölcsi útmutatását állítja elének. Először jellemzi a viharos kort, amelyben működött, és megerősíti az alapfeltevést, hogy a próféta házassága jelképezi Jahve és népe kapcsolatát. Utána (a könyv sorrendjének szabad kezelésével) jól érthetően és meggyőző erővel mutatja be ennek a kapcsolatnak a történetét hét mozzanatban, Isten kezdeti szeretetétől, a hűtlenség mélypontján át az ugyancsak Istentől kezdeményezett igazi megtérésig. Ennek megértésére figyelmeztet a könyv lezáró fohásza (14,10). A leirtakat szépen egészíti ki Ózeás 5 rövid mondata, amelyek szöszerint olvashatók az Újszövetségben. Ózeást méltán jelképezi koszorú.

Szatmári Györgyi a János-evangélium prologusát elemzi igen alapos részletességgel, a szavak jelentésétől az egyes értelmi szakaszok teológiájáig. Kitér az eltérő értelmezési lehetőségekre is, indokolva saját állásfoglalását (pl. a 3-4. vers mondatokra-tagolásáról); bemutatja a himnusz szerkezeti középpontját (10-13.v.); felhívja a figyelmet kevésbé feltűnő, de sokatmondó jelentésekre (pl. egyedülálló szeretetkapcsolat a 18.versben: »az Atya kebelén«). Elolvasva szinte várjuk az egész evangélium elemzését.

Székely János a Lukács-evangélium jellegzetes középső szakaszának, Jézus jeruzsálemi útjának (3,51-19,28) legfontosabb teológiai tanításait mutatja be. Jézus a keresztény misszionáriusok előképeként a szamaritánusok felé indul, és tanítványait jelképesen minden néphez küldi; az út elején áll az irgalmas szeretet megragadó példbeszéde (10,25-37). Az örömhír másik hirdetője »a tékozló fiú«(az irgalmas atya és két fia) példabeszéde, amely a lakomák csoportjának (13,22-17,10) is része. A lakomák szociológiailag az ősegyház számára példabeszédek; Jézus felismert és vállalt szenvedése felé haladó útján ezek egyúttal a farizeusokkal való szembenállását is bemutatják; az út pedig a szenvedés után a megdicsőülésbe vezet. Lukács szerint »Jézus egész műve egy új út«: az emberiség társadalmi szétesése helyett (amit a Teremtés könyve kendőzetlenül tár elének) a megújult emberi kapcsolatok útja!

Takács Gyula Szent Márk evangéliumának irodalmi szerkezetét mutatja be. Az alapul vett szerkezet a prologus után a Titkok Könyvéből (1,14-10,52) és a Kinyilatkoztatás Könyvéből (11,1-16,8) áll, amit az epilógus követ. A két könyvet 3-3 részre oszthatjuk, amelyek a Messiás- és az Emberfia-titok ill. -kinyilatkoztatás ideális helyszínei szerint egymással szimmetrikusak. Ennek részletes kifejtése után az egyes szakaszok között és azokon belül elgondolkodtató logikai kapcsolatokat tár fel. Végül röviden bemutatja az evangélium bonyolultabb,

khiasztikus felosztását, és további példaként az eszkatologikus beszéd (13. fej.) szerkezetét.

Tarjányi Zoltán a Biblia erkölcsi üzenetéről ír. Az Ószövetségben az erkölcs az Istennel való kapcsolat megélése. Bár ez már Isten teremtő szavaiból is következik, Izrael népe a szövetség viszonzásának tekintette. Később azonban sokszor csak aprólékos szabályok betartásává alakult. A törvényt Jézus nem eltörölte, hanem a határtalan szeretet hirdetésével és gyakorlásával beteljesítette. Isten országának ezt a művét folytatta az ősegyház egymás szeretetével, Krisztusnak a vértanúságig menő követésével. A Tanítóhivatal új megnyilatkozásai a szent életre buzdítanak; ezt segíti, ha az Egyház imádkozva kutatja és magyarázza a Szentírást.

Ternyák Csaba a nagyváradi 2003. évi Festum Varadinum ünnepségen Szent László királyról mondott beszédét adta át (és egészítette ki ajánló sorokkal) a kötet számára. Szól a szent király nagyváradi tiszteletéről, életéről, felidéli lovagi egyéniségét, Prohászka Ottokár szavaival is: »benne forrt össze a keresztény szentség a nemzeti szellemmel«. Sikerült megvédenie az országot, megszilárdítani az ő közreműködésével szentté avatott István király művét. Múltunk gazdag, erős alap. A jövőt értékes hagyományainkra, nagyjaink, szentjeink példájára kell építenünk. Szent Lászlónak a környező népekkel ápolat eleven kapcsolata (Szent István »Intelmei« szellemében) példánk lehet abban, hogy másokkal összefogva építsünk Európa közös keresztény alapjaira. Ehhez szükséges – túllépve a csupán »kultúrkereszténységen« – személyes, életünkkel is megpecsételt döntésünk Jézus Krisztus és Egyháza mellett. A beszéd a 16. század elején írt Szent László himnusz 2. első szakaszával zárul.

Thorday Attila bemutatja, hogyan jelenik meg a húsvéti örömhír a Máté-evangéliumban. Máté elhagy egyes részleteket a Márk-evangélium híradásából, de beszámol a sír őrzéséről és az asszonyok Jézussal való találkozásáról, valamint Jézus galileai megjelenéséről. Ezzel diptichon-szerűen állítja elénk egyrészt a Jézussal szembenálló erőket és a fölöttük aratott győzelmet, amelynek tanúi az asszonyok, másrészt a győztes Jézus által »minden hatalom« birtokában »testvéreinek« adott küldetést »minden néphez«. A szöveg részletei e kettős képet szolgálják. Az egész evangélium csúcspontja az Egyháznak (így nekünk is) szóló küldetés. A »veletek vagyok a világ végéig« az evangélium elején olvasott »Immánuel« névvel (1.23) foglalata Máté evangéliumának.

Török József azt vizsgálja, hogyan ismerte és használta Szent Gelért a Bibliát. A tudós püspök egyetlen hosszabb fennmaradt műve

(Deliberatio) 885 Biblia-idézetet tartalmaz. Vizsgálták, hogy a mű a Biblia mely könyveiből, milyen terjedelmesen és milyen szövegforrásból idéz. Megállapítható, hogy Gellért jól ismerte a Bibliát, szövegeit találékonyan felhasználja saját gondolatainak kifejezésére; idézési módja szerzetesi szokásokat követ, és valószínűleg volt saját Vulgatája. Érdekes, hogy nem mindig ebből idéz, sokszor bizonyára fejből is (megtanult, zsolozsmában énekelt, liturgiában használt szövegrészekből). Szent Gellért összes írásainak a bibliai szövegforrások szempontjából való teljes feldolgozása többet mondhatna, de jelenleg nincs ok szerzetes-voltának kétségbevonására (ami 1971-ben egy velencei konferencián felmerült).

Vanyó László széles témakört felölelő írása először a hellénizálódó kor írástudóinak munkájáról, értelmezési módszereiről, szövegátírásairól, a kanonizált szöveg állapotába való átlépés hatásáról nyújt általános képet, sok példával. A Szentíráson belüli átértelmezés fontos esete az, amikor az Ószövetség egyes részei az Újszövetségben új értelmet kapnak. A kanonizált gyűjteményeknél elsődleges magával a Bibliával való értelmezés. Részletes magyarázatot olvashatunk a keresztény egzegézis néhány fontos – gyakran félreértett – szakkifejezéséről (pl. típus, misztérium, szimbolum), majd az Újszövetségben használt két ige (ereunan és exégiszthai) pontos jelentéséről, végül rövid jellemzést arról, hogyan hirdetik az apostoli atyák írásai a kinyilatkoztatott tanítást.

Xeravits Géza azt vizsgálja, hogyan értelmezték Kumránban Melkizedek alakját. A 11Q13 irat szerint Melkizedek eszkatologikus szabadító, akit »isteni lények« segítenek, legyőzi Béliált, és az utolsó jubileum végén engesztel a hozzá tartozókért. Egy másik irat 2 töredéke is támogatni látszik ezt a felfogást. Az említett szövegek Melkizedekre vonatkoztatják Zsolt 82,1-et. 11Q13 Iz 61,2-ben »Melkizedek kegyelme évét« hirdeti. Bár a győztes ítékezés királyi, az engesztelés papi jellegű, az említett szövegrészek távol állnak Ter 14 és Zsolt 110 pap-király alakjától. Figyelembe veendő, hogy átértelmezés során emberek is megjelenhetnek angyalként (pl. Mózes Sír 45,2-3-ban és több apokrif iratban). A szerző feltevése, hogy egy harmadik, Kumránban töredékekben talált irat jó angyala (akinek neve hiányzik) Melkizedek lehetett. A kumráni Melkizedek minden esetre angyal: az ószövetségi Melkizedekkel való kapcsolata »erősen másodlagos«.

Székely István

(A könyv kapható Társulatunk Bibliaboltjában.)

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésre Kocsis Imre teológiai tanár válaszol.

Kérdés: A lélek megjelölésére az ószövetségi szövegek két kifejezést használnak (*riúach* és *nefes*). Mi a különbség a kettő között?

Válasz: Előjáróban szükségesnek tartom megjegyezni, hogy az Ószövetségben előforduló antropológiai fogalmak meglehetősen széles jelentéstartalommal bírnak. Ez részben a jelentés időbeli alakulásával, részben pedig a bibliai szerzők sajátos kifejezőmódjával magyarázható. Az egyes kifejezések az idők folyamán gyakran kaptak új értelmet, ugyanakkor a szent szerzők szóhasználatában is kimutathatók kisebb-nagyobb eltérések. Másfelől azt is fontos hangsúlyozni, hogy az antropológiai fogalmak között nincs mindig radikális eltérés, sokszor csupán árnyalatbeli különbözőségről beszélhetünk.

Olvasóink kérdése két ószövetségi kifejezésre (*riúach*, *nefes*) irányul. A *riúach* eredeti jelentése: szél, mozgásban levő levegő (vö. Ter 3,8; Kiv 10,19; 14,21). Emberre vonatkoztatva a levegő belső áramlását, vagyis lélegzetet, leheletet jelent (vö. 1Kir 10,5; Zsolt 104,29). A későbbiek folyamán a főnév jelentéstartalma folyamatosan bővült. A *riúach* szót az ember belső „rezduléseinek”, érzelmeinek, kedélyállapotának és lelkivilágának megnevezésére is használni kezdték (vö. Ter 41,8; 1Sám 1,15; Péld 16,32), sőt jó néhány esetben az ember megismerési, akarati és döntési központját jelölték vele (vö. Ez 20,32; 36,26; Péld 16,2).

A *nefes* főnév alapjelentése: torok, gége, garat (vö. Iz 5,14; Hab 2,5 Péld 25,25). Tágabb értelemben jelentheti a lélegzétvétel szervét, illetve aktusát (Jer 2,24), sőt figyelembe véve a lélegzet és az élet közötti szoros kapcsolatot, az „életet”, valamint az „élő embert”. Ez utóbbi jelentést jól szemlélteti az ún. megtorlás törvénye: „... életet életért (*nefes tachat nafsó*), szemet szemért, fogat fogért” (Kiv 21,23). A felelőtlen embert pedig az egyik bölcsességi mondás így jellemzi: „Mint a madár, úgy siet a hálóba, és nem tudja, hogy életével (*nefes*) játszik” (Péld 7,23).

Az előzőek alapján azt mondhatjuk, hogy a *riúach* és a *nefes* mint antropológiai fogalmak nem különböznek lényegesen egymástól, hiszen mindkettő a lélegzettel áll kapcsolatban. A különbség inkább abban van, hogy a *riúach* a lélegzet dinamikus jellegét, illetve a benne meg-

nyilvánuló erőt, a *nefes* ellenben a lélegzet eredményét, az életet domborítja ki.

Olvasónk arra is rákérdez, hogy voltaképpen mit is kapott az ember a teremtéskor Istentől. A kérdés bizonyára a Ter 2,7-tel kapcsolatos, amely – a jahvista teremtéstörténet részeként – az ember teremtését írja le. Tagadhatatlan, hogy ebben a versben a *nefes* főnév is előfordul, ám érdekes módon nem az isteni adományt, hanem annak következményét jelöli. A versben ugyanis ez olvasható: „Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld agyagából, az orrába lehelte az élet leheletét (*nesámá*), és az ember élőlénné (*nefes chajja*) lett.” Az Istentől adományként kapott valóságra a *nesámá* szó szerepel, amely a fentebb említett fogalmakhoz hasonlóan szintén a lélegzettel függ össze. Persze ennek a kifejezésnek is van sajátos jelentéstartalma: a *nesámá* az élő a halottól megkülönböztető lélegzet, s mint ilyen az életet végigkísérő, állandó adottság. Fontos megemlíteni, hogy a *nesámá* – Isten közvetlen juttatásának megnevezéseként – gyakran a *ruach* szinonimájaként szerepel: „Ezt mondja az Isten, az Úr, aki az eget teremtette és kifeszítette, aki megszilárdította a földet, és ami belőle sarjad; aki leheletet (*nesámá*) ad a rajta levő népnek, és lelket (*ruach*) a rajta járóknak” (Iz 42,5). „...amíg lélegzet (*nesámá*) van bennem, s az Isten lehelete (*ruach*) van orromban, ajkam nem beszél gonoszat, és nyelvem nem kohol hamisságot” (Jób 27,3-4). Erdemes a Ter 7,22-re is utalni, hiszen itt a két kifejezés egymással szorosan összekapcsolva jelenik meg: „Minden meghalt, amiben a szárazföldön az élet lehelete (*nismat ruach chajjim*) volt.”

Visszatérve a Ter 2,7-hez, nyugodtan kijelenthetjük, hogy az itt szereplő *nesámá* (összetételben *nismat*) a *ruach*-hal egyenértékű. A szent szerző a szemléletes leírással azt tudatosítja, hogy az élet, és az életet lehetővé tevő minden tényező, Isten ajándéka. A versben elsősorban a fizikai életről van szó, de más szövegek egyértelműen tanúsítják, hogy az ember „lelki” élete, belső (szellemi) világa éppúgy Istentől kapott adomány. Arra is fontos felfigyelni, hogy a Ter 2,7-ben az életet biztosító „leheletet” Isten közvetlenül leheli az emberbe. A többi élőlény (állatok) teremtésének leírásakor erről nincs szó. A közvetlenül Istentől kapott élet, és annak minden külső és belső megnyilvánulása az ember különleges méltóságát, a többi teremtménytől való minőségi különbségét jelzi, s lényegében megfelel annak, amit a másik, a papi hagyományból származó teremtéstörténet (Ter 1,1-2.4a) az istenképiség gondolatával fejez ki.

A Ter 1,26 mindenesetre nem részletezi az istenképiség mibenlétét, hanem annak következményét hangsúlyozza: az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember „uralkodik” a földön a többi teremtmény felett. Az ember mint Isten képmása arra hivatott, hogy munkájával, környezetének felelős alakításával a teremtő Isten munkatársává váljon. Az istenképiségről valamelyest bővebben szól Jézus Sirák fia könyve: „Isten az embert a földből teremtette, a maga képére alkotta... Felruházta őt a magáéhoz hasonló erővel, meghatározta napjai számát és idejét, s uralmat adott neki minden fölött a földön... A szellem tudásával látta el őket, értelemmel töltötte be szívüket, és megmutatta nekik, mi a rossz és mi a jó” (Sir 17,1-6). Az idézett rész szerint az istenképiség azon alapul, hogy az Úr „magáéhoz hasonló erővel” ruházta fel az embert. A szövegben ugyan nem a *riúach* (illetve *pneuma*) főnév szerepel, de nem feledhetjük, hogy a bibliai felfogásban az erő éppen a *riúach* sajátos vonása.

IBB (Internet Bibliai Böngésző)

Érdeemes meglátogatni az alábbi címeket!

Jeruzsálem: <http://www.virtualjerusalem.com/news/>

<http://www.aish.edu/tours/tunnel/index.html>

Jeruzsálem városa <http://www.jerusalem.muni.il>

<http://www.usm.maine.edu/>

<http://www.md.huji.ac.il/vjt/>

Bibliai archeológia:

<http://op.org/op/ebaf/index-eng.htm>

Ókori Izrael <http://www.israntiq.org.il>

Miatyánk 1033 nyelven (magyarul is):

<http://www.christusrex.org/www1/pater/index.html>

Szent Sír templom

<http://www.christusrex.org/www1/ofm/TSSpmain.html>

<http://www.israel-mfa.gov.il/mfa/maps.html>

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Társulatunk életéből

Továbbképzés – „Jöjjetek hozzám mindnyájan” (Mt 11,28)
Nemzetközi Ifjúsági Találkozó, Kaposvár, 2003. júl. 23-27., az Emmanuel Közösség rendezésében:

Az Emmanuel Közösség a katolikus karizmatikus megújulás gyümölcse, mely a Szentlélekkel megkeresztelt katolikusok között a mélyebb elköteleződésre és odaadott életre való vágyból született 31 évvel ezelőtt, Franciaországban. A közösség működését a Vatikán jóváhagyta. A közösség lelkiségének három alapkegyelme van:

1. *Adoratio*: az imaélet megújulása (egyéni ima, közös ima, szemlélődő ima, szentségimádás egyénileg és közösen, napi szentmise).

2. *Compassio*: Jézus példáját követve irgalmas szeretettel fordulnak a szükségét szenvedő emberek felé, akár anyagi, akár lelki-szellemi szükségéről van szó.

3. *Evangelizáció*: a megismert Igazságról, a megtapasztalt örömről és szabadságról való tanúságtétel (családban, munkahelyen, szabadidő eltöltése közben, nyilvánosan).

Az 1992 óta Magyarországon is hivatalosan megalakult Emmanuel közösség évek óta tart nyaranként ifjúsági találkozókat. Idén a „Jöjjetek hozzám mindnyájan” (Mt 11,28) Nemzetközi Ifjúsági Találkozó helyszíne Kaposvár volt. A mozgalom Társulatunkat is meghívta, hogy a találkozó délutánjain a fakultáció keretében közösségi szentírásvátsást vezessen.

A négy napos programból pl. a szombati fakultáció változatos lehetőségei a következők voltak: – 1. Ha Isten jó, akkor miért a szenvedés? – 2. New Age keresztény szemmel. – 3. Hűsbavágó Biblia. – 4. Az élet nagy kérdései. – 5. Láthatatlan színház. – 6. Ha Isten hívja a gyermekemet?!?! – 7. Papi-szerzetesi hivatás (fiúknak). – 8. Szerzetesi hivatás (lányoknak). – 9. Hit és munka (tanúságtevő jelenlét). – 10. Test és lélek imája-liturgikus tánc. – 11. Bioetika. A résztvevők szabadon, bárhová feliratkozhattak, naponként váltogathatták a fakultációkat.

A 800 fős találkozóra fél napos késéssel, fantasztikus hangulatban csöppentünk bele. Rengeteg fiatal család (mintegy 180-190 gyerek volt), tinédzserek, nagyszülők sokasága gyűlt össze a Kaposvári Katolikus Iskola tornatermében, ami a közös programok, előadások, a szentmise és más liturgikus cselekmények helyszínéül szolgált. Sok éneklés, sok nevetés, tanúságtételek, és mély, őszinte Istenre figyelés jellemezte a légkört. Kicsit meghökkentünk először a számos hidrogénezett, zselézett hajjú, fülbevalós tinédzsertől, de örömmel tapasztaltuk, hogy csak külsejükben ütnek el a többiektől, ők is nagy odaadással énekeltek, vettek részt a lelki programokon. Sok egyéb mellett nagy pozitívuma az Emmanuel mozgalomnak, hogy ezt a csoportot is meg tudja szólítani.

A közös szentírásolvasás a „Húsbavágó Biblia” keretében zajlott, ahol *Radnóti Mária* munkatársunkkal három délután három módszert ismertettünk meg a tántoríthatatlan résztvevőkkel, akik a közel negyvenfokos hőség ellenére visszajöttek a strandról, és bennünket választottak. Örömmel észleltük, hogy többen mindhárom nap ezt a fakultációt választották a számos igazán érdekes lehetőség közül, és ketten jelezték, hogy szeretnének bibliaapostolképzőt szervezni ott, ahonnan érkeztek, hogy minél többen megismerkedhessenek a közösségi szentírásolvasás adta kegyelmekkel.

(Vágvölgyi Éva)

A **budapesti Jeromos-esték** keretében a Bibliaközpontban (Bp. VI. Teréz krt. 28. I.em. 6-7.) tartandó előadások, minden alkalommal 18 órai kezdettel: *Október 8-án Kuminetz Géza* egyetemi professzor »A Biblia helye és szerepe az Egyház jogrendjében« címmel, *november 12-én Kerekes Károly O.Cist. apát* „Isten képmása egy embertelen világban” címmel, *december 10-én Kemenes Gábor* plébános „Isten szava mint személyes üzenet életünkben és a lelkipásztori szolgálatban” címmel tart előadást. Szeretettel várjuk tagtársainkat és érdeklődő vendégeinket.

Tájékoztatjuk Tagtársainkat, hogy a Társulatunk által kiadott háromkötetes **JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR** megjelenését nagyon sokan nagy örömmel fogadták. A kiadást megelőző kedvezményes elővásárlási akció során mintegy kétezer példány elkelt, ami ilyen tudományos szakkönyv esetében rendkívül jelentős sikernek számít. A kiadványt azóta is keresik és vásárolják, hiszen a magyar teológiai könyvkiadásban egyedülálló és hiánypótló kézikönyv, amelyet minden Biblia iránt komolyan érdeklődő hívő, lelkipásztor, hitoktató nagy ha-

szonnal forgathat. Kérjük Tagtársainkat és Olvasóinkat, ajánlják a kiadványt másoknak is, vagy rendeljék meg ajándékként olyanok számára, akik még nem vették meg. Igen értékes és reprezentatív ajándék!

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban imaórát tart, hogy Isten áldását ki-
esdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Ta-
gunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kér-
jük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

A szentségimádások időpontja és az elmélkedések témája októ-
bertől januárig: okt. 3.: Ef 1,17-19a; okt. 17.: Ef 4,1-5; okt. 31.:
Ef 5,1-2; nov. 14.: Ef 6,11-12; nov. 28.: Fil 2,14-15; dec. 12.: Fil
4,4-7; jan. 2.: Kol 2,8-10; jan. 16.: Kol 3,16-17.

*Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk
Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, két-
kezi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen
nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és
mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!*

Tarjányi Béla

Továbbra is kérjük kedves Olvasóinkat, Tagtársainkat, vala-
mint a bibliaapostolképző szemináriumok résztvevőit, írják le és
küldjék el szerkesztőségünknek a

*Szentírással kapcsolatos élményeiket, tapasztalataikat,
amelyeket egyéni vagy közösségi szentírásolvasás ill. bibliaórán
való részvétel (bibliaóra-vezetés) során szereztek! A szerkesztők
érdeklődve várják beszámolóikat: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika.*

Látogassa honlapunkat a világhálón!

Megismerheti Biblابلontunk gazdag könyvajánlatát. programjain-
kat. Társulatunk tevékenységét és történetét, olvashat gondolatokat a
vasárnapi evangéliumokról stb.

Címünk: **www.biblia-tarsulat.hu**

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2600 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezményrel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1820 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*
2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*
3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 8.000 – 7.000 – 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., MI A BIBLIA? BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok, BIR 3.

Ára: 560 Ft.

Gyürki László, A BIBLIA FÖLDJE – MAGYAR SZENTÍRÁS-
FORDÍTÁSOK, BIR 4. Ára: 420 Ft.

Mócsy Imre, AZ EVANGÉLIUMOK HITELESSÉGE, BIR 5.

Ára: 640Ft.

Egyéb:

BIBLIATUDOMÁNY CD (Káldi-Neovulgáta Biblia, konkordancia.

35 biblikus könyv, 600 kép). Ára: 8000 Ft.

Vágvolgyi Éva, CSENDES PERCEK. Ára: 580 Ft.

Vágvolgyi Éva, AZ ARANYVIRÁG – Mesék kicsiknek és nagyoknak
(3. kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ. 2., bőv. kiadás.

Ára: 480 Ft.

Isten Szava

---

*Egy példány ára 150 Ft,
az évi négy szám 600 Ft (+ postaköltség)*

*Lélekben szegénynek lenni annyit jelent,
Mint nem ragaszkodni semmihez.
A lelki szegénység legfelső foka,
Ha már önmagunkhoz sem ragaszkodunk.
A tökéletes lelki szegénység az alázat.*

(Havva)

örökre megmarad
